

อักษรกัมปนาทหวาดไหว : จินตนาการเรื่องเสียงรบกวนใน เรื่องสั้นไทย ทศวรรษ 2460-2470

วันชนะ ทองคำภา*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

Thunderous Literature: Imagining Noise in Thai Short Stories from the Late 1910s to the Early 1930s

Wanchana Tongkhampao*

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 9 December 2022

Revised 3 March 2023

Accepted 20 April 2023

คำสำคัญ

เสียงรบกวน

วรรณกรรมไทย

เรื่องสั้นไทย

เสียงในวรรณกรรม

เสียงศึกษา

* Corresponding author

E-mail address:

wanchana.t@arts.tu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “อักษรกัมปนาทหวาดไหว” ศึกษาเรื่องสั้นแนวขบขันและแนวรักที่ตีพิมพ์ในนิตยสารไทยระหว่างทศวรรษ 2460-2470 ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิด “เสียงก้องจากรรณกรรม (literary acoustic)” และบทบาทของวรรณกรรมในฐานะ “เสียงรบกวนของวัฒนธรรม (noise of culture)” ของฟิลลิปป์ ชไวท์เฮาเซอร์ (Philipp Schweighauser) มาชี้ให้เห็นว่าในขณะที่บทความในนิตยสารยุคนี้เขียนถึงความหวังในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีไร้สายอันทันสมัยที่สามารถควบคุมและใช้ประโยชน์จากคลื่นเสียง เรื่องสั้นหลายเรื่องกลับนำเสนอเรื่องราวหึกมูม ล้อเลียนเสียดสี ผิดพลาด และขัดแย้ง ที่เกิดจากเสียงรบกวนและสิ่งแวดล้อมทางเสียงในภาวะสมัยใหม่ กล่าวคือ คุณสมบัติของเสียงที่เป็นคลื่น สามารถทะลุทะลวงข้ามกรอบพื้นที่ต่าง ๆ ได้ ทั้งในความเป็นจริงและในฐานะความเปรียบนั้น ทำให้เสียงเป็นสื่อที่สามารถจะใช้สร้างปมขัดแย้งที่นำเสนอเหตุการณ์เหนือความคาดหมาย อันเป็นเครื่องมือที่นักเขียนใช้วิพากษ์วิจารณ์ตัวตนและความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่สมัยใหม่ ที่มีความคลุมเครือระหว่างพื้นที่ส่วนตัว/พื้นที่สาธารณะ เมือง/ชนบท และโลกตะวันออก/ตะวันตก

Keywords:

noise,
Thai literature,
Thai short story,
sound in literature,
sound studies

Abstract

In "Thunderous literature", I examine comedy and romance short stories in Thai magazines published from the late 1910s to the early 1930s. Employing Philipp Schweighauser's concept of literary acoustics and literature as the "noise of culture", I argue that while many magazine articles praise the novel wireless technology controlling and utilizing sound waves as a hope for national progress, several short stories demonstrate how modern noise and soundscape actually generate accidents, irony, error and conflict. The stories utilize the nature of voice/noise that takes the form of wave, giving it ability to transgress frames and spaces, both literally and figuratively. This encourages the writers to create conflicts that are full of accidents to criticize modern identities and relationships in the ambiguous space between private/public, urban/rural and Eastern/Western worlds.

1. บทนำ¹

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ภาวะสมัยใหม่ (modernity) ในสังคมไทยทศวรรษ 2460-2470 นั้น มักได้รับการนำเสนอผ่านการศึกษาประเด็นทางสังคมวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม โดยเฉพาะการชี้ให้เห็นสำนึกทางสังคมของบทประพันธ์ที่สะท้อนบทบาททางอุดมการณ์ของชนชั้นกลางผู้เสพและผู้สร้างวรรณกรรมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ใน พ.ศ. 2475 (รีโนทีย์ สัจจพันธุ์, 2544, น. 8-11; Barmé, 2002, pp. 3-4, as cited in Tongkhampao, 2019, pp. 30-31) แต่ว่าการปรับตัวของระบบการเมือง สังคม และผู้คนในพลวัตของภาวะสมัยใหม่นี้ ไม่อาจดำเนินไปอย่างราบรื่นได้เสมอไป ในงานบางชิ้นจึงแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งในสังคมที่นำเสนอผ่านวรรณกรรมไทยด้วย เช่น วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต เรื่อง “ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7” ของไกลรุ่ง อามระดิษ (2533) ที่อภิปรายเรื่องสั้น นวนิยายและบทความที่สร้างความขบขันด้วยการล้อเลียนและเสียดสีสะท้อนความบกพร่องของมนุษย์ที่มีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก หรือหนังสือเรื่อง *Woman, man Bangkok: love, sex and popular culture in Thailand* ซึ่งพัฒนาจากดุष्ฎิณีพนธ์ของสก็อต บาร์เม่ (Barmé, 2002) ผู้ใช้ภาพยนตร์ การ์ตูน บันเทิงคดี และสารคดีเป็นตัวอย่างสำหรับวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นและเพศในสังคมที่แนวความคิดก้าวหน้าแบบตะวันตกกำลังก่อตัวขึ้น

ในวรรณกรรมที่เผยแพร่ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ มีเรื่องสั้นที่นำเสนอความขัดแย้งและวุ่นวายของภาวะสมัยใหม่ผ่าน “เสียง” ซึ่งเป็นสื่อและกระบวนการสื่อสารที่ยังมีการพูดถึงน้อยในการศึกษาวรรณกรรมไทย การกล่าวถึงเสียงในเรื่องสั้นเหล่านี้มีศักยภาพในการถ่ายทอดความคิดที่ต้อยอด สนทนา และถกเถียงกับงานศึกษาวรรณกรรมไทยยุคเดียวกันนี้ที่มีอยู่แล้วได้

เรื่องสั้นจำนวนหนึ่งที่ปรากฏในนิตยสารที่มีชื่อเสียงและมีจำนวนฉบับที่ตีพิมพ์ออกมามากคือ *ไทยเชชม* มักจะนำเสนอเสียงที่สร้างปัญหา ความเดือดร้อนรำคาญ หรือวิพากษ์วิจารณ์ผู้คนและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ที่อาจเรียกว่าเป็น เสียงรบกวน (noise) ที่มีบทบาทในการสร้างปมขัดแย้ง

¹ งานวิจัยนี้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565 สัญญาเลขที่ 5/2565 ชื่อเรื่องของงานวิจัยนี้ดัดแปลงจากพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในตอนหนุ่มาสน์กับไมยราพว่า “สามที่สนั้นดังฟ้าพาด บัดพิภพปนาทหวาดไหว” (ห้องสมุดดิจิทัลวชิรญาณ, บทละครเรื่องรามเกียรติ์ สมุดไทยเล่มที่ 46) มาสร้างเป็นวลี “อักขระกัมปนาทหวาดไหว” และการกล่าวถึงเสียงดังกึกก้องของวรรณกรรมว่าเป็นดุจสายฟ้า ยังบังเอิญสอดคล้องกับคำกล่าวเบเนดิกต์ แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) ที่นักวิชาการวรรณกรรมหลายท่าน รวมถึงผู้วิจัยเองเคยยกมาอ้างไว้ (ในบทความวิชาการเรื่อง “หวาดบุหลัน หวันดวงเดือน” ซึ่งอยู่ระหว่างจัดพิมพ์) คือ “As so often happens, the political storm was heralded by the rumble of distant literary thunder” (Anderson, 1985, p. 15)

ที่แสดงให้เห็นปัญหาของมนุษย์ในภาวะสมัยใหม่ได้ โดยเฉพาะในประเด็น (1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และเทคโนโลยีไร้สาย เช่น ในเรื่องสั้นเรื่อง “น้ำเสียง” (ส่ง เทภาสิต, 2470) และ “วิทยุทำเหตุ” (ป.ชมะโชติ, 2474) ที่นำเสนอปัญหาของการใช้โทรศัพท์และเครื่องรับวิทยุในยุคแรกเริ่ม (2) อันตรายและความแปลกของสังคมเมืองสมัยใหม่ เช่น การนำเสนอความพิศวงของตัวละครในชนบท ต่อสิ่งแวดล้อมทางเสียงในเมือง ใน “รางวัลแข่งขัน” (มรกต, 2467) และ “บ้านนอกเข้กรุง” (ปักษีไต้, 2471, อ้างถึงใน ไกลรุ่ง อามระดิษ, 2533, น. 323-330) (3) ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ใน “ยามชวย” (ทิตคุย, 2471) และ “ดาราคู่ชีพ” (อากาศดำเกิง รัตพัฒน, หม่อมเจ้า, 2472) ซึ่งสะท้อนสำนึกของความแตกต่างทางเชื้อชาติในสังคมไทยอันส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมทางเสียงและตัวตนของตัวละคร

แม้ว่าประเด็นเหล่านี้จะได้รับการพูดถึงในงานศึกษาข้างต้นมาบ้างแล้ว โดยเฉพาะในงานของไกลรุ่งและ Barmé ที่กล่าวถึงข้างต้น แต่ว่าการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมผ่านแนวคิดเรื่องเสียงนั้นสามารถให้คำตอบของการศึกษาในมิติที่แตกต่างออกไปได้ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ “เสียงรบกวน (noise)” ในวรรณกรรมนั้น นับเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาเสียงแบบสหวิทยาการหรือ “เสียงศึกษา (sound studies)” ซึ่งเป็นประเด็นที่เริ่มมีการศึกษามากขึ้นในสองทศวรรษที่ผ่านมา นักวิชาการกลุ่มนี้เห็นว่าการกล่าวถึงเสียงในวรรณกรรมนั้นไม่ได้เป็นเพียงการนำเสนอ (represent) เสียงจากโลกของความจริงภายนอกตัวบทเท่านั้น แต่ยังมีภารกิจจินตนาการเสียงขึ้นมาเองภายในตัวบท ซึ่งทำให้วรรณกรรมมีบทบาทเหมือนกับเสียงรบกวน ที่อาจเป็นได้ทั้งคลื่นที่แปลกปลอมและรบกวนการสื่อสาร และเป็นได้ทั้งส่วนหนึ่งของการสร้างความหมายใหม่ ๆ เกี่ยวกับเสียงที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมนอกตัวบท นักวิชาการบางคนยังขยายความต่อไปอีกว่า บทบาทของวรรณกรรมในฐานะเสียงรบกวน ยังอาจเป็นการใช้อำนาจเพื่อผลักดันการเมืองเกี่ยวกับเสียงและเสียงรบกวนในโลกนอกตัวบทได้อีกด้วย (Mansell, 2020, p. 156; Schweighauser, 2015, pp. 475-478)

นอกจากนี้ นักวิชาการเสียงศึกษายังตั้งข้อสังเกตว่า เนื่องจากเสียงรบกวนมีคุณสมบัติเป็นคลื่นเสียงที่จับต้องไม่ได้ แต่ทะลุทะลวงข้ามพรมแดนและขอบเขตได้ ซึ่งช่วยสร้างความซับซ้อนให้กับมุมมองที่สัมพันธ์กับการได้ยิน เสียงและเสียงรบกวนจึงมีบทบาทในการสร้างตัวตนของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับผู้อื่นข้ามกรอบของพื้นที่ได้อย่างหลากหลายและไม่หยุดนิ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่เมือง (LaBelle, 2010, pp. xix-xxii) การวิเคราะห์เสียงในตัวบทวรรณกรรมเพื่อทำความเข้าใจมนุษย์และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม จึงสามารถจะ “ได้ยิน” รูปแบบความสัมพันธ์ที่ทะลุทะลวงและข้ามกรอบของพื้นที่ ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์แบบใหม่ ๆ ได้ เช่น เสียงจากการกระจายเสียงจากเมืองที่ถ่ายทอดผ่านวิทยุ ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในชนบท หรือว่าการวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มเชื้อชาติที่หลากหลายในสังคมผ่านสิ่งแวดล้อมทางเสียงในรถประจำทาง

สาธารณะ ซึ่งเปิดโอกาสให้คนต่างเชื้อชาติได้มาเผชิญหน้ากันในพื้นที่แคบ ส่งผลให้การตีความ ตัวยุทธวรรณกรรมมีมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยเรื่องนี้ อ่านเรื่องสั้นและบทความที่เสียงและเสียงรบกวนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องจากนิยายสาร *สมุทสาร เสนาศึกษาและแพววิทยาศาสตร์ ไทยเขษม และ เริงรมย์* เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงรบกวนกับการสร้างตัวตนและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ในภาวะสมัยใหม่ของสังคมไทย พ.ศ. 2463-2475 โดยเน้นวิเคราะห์สามประเด็นที่ได้เสนอไปข้างต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่างานวิจัยเรื่องนี้จะเป็แนวทางในการศึกษาเสียงและเสียงรบกวน ในวรรณกรรมไทย และเพิ่มมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะสมัยใหม่ที่นำเสนอและ “จินตนาการ” ผ่านวรรณกรรมไทยได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจินตนาการเรื่องเสียงรบกวน (noise) กับการสร้างตัวตนของมนุษย์ในภาวะสมัยใหม่ ในวรรณกรรมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2463-2474

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยเรื่องนี้นำเสนอวิธีการศึกษาวรรณกรรมไทยด้วยทฤษฎีสื่อและการสื่อสาร ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการศึกษาน้อยในวรรณกรรมไทย ผลการวิจัยจะแสดงให้เห็นว่า การใช้ทฤษฎีใหม่ที่ข้ามศาสตร์มาศึกษานี้ สามารถช่วยเปิดประเด็นและมุมมองใหม่ ๆ ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมไทยกับภาวะสมัยใหม่ได้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเรื่องสั้นจากระบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ ของสำนักวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (<http://eresource.car.chula.ac.th/chula-ebooks/index.php>) และฐานข้อมูลออนไลน์ หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (<http://digital.library.tu.ac.th>) โดยเลือกจากเรื่องสั้นที่กล่าวถึงเสียงและเสียงรบกวนเป็นประเด็นใหญ่ของเรื่อง พบตัวยุทธหลักที่ตรงตามเงื่อนไขในนิยายสาร *ไทยเขษม* ซึ่งตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2467-2478 (ไกล่รุ่ง อามระดิษ, 2533, น. 39) และ *เริงรมย์* ซึ่งเริ่มตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2469 (ไกล่รุ่ง อามระดิษ, 2533, น. 41) และบทความในนิยายสาร *เสนาศึกษาและแพววิทยาศาสตร์* ซึ่งตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2458-2472 (ภัทรนิษฐ์ เกียรติธนวิชัย, น. 267) และ *สมุทสาร* รวมทั้งเอกสารร่วมสมัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของข้อมูล ที่ใช้ศึกษา กำหนดอย่างกว้าง ๆ ให้ครอบคลุมช่วงเวลาของการตีพิมพ์เอกสารเหล่านี้ คือ ทศวรรษ 2460-2470

ตัวยุทธเรื่องสั้นหลักที่ใช้ในการวิจัยมี 6 เรื่องดังนี้ : “รางวัลแข่งขัน” ของมรกต (2467), “น้ำเสียง” ของส่ง เทภาสิต (2470), “บ้านนอกเข้ากรุง” ของบักษีใต้ (2471) “ยามชวย” ของ

ทิดคู่ย (2471), “ดาราคู่ชีพ” ของหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์ (2472) และ “วิทยุทำเหตุ” ของ ป.ชมะโชติ (2474)²

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การสะกดชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และข้อความที่ตัดมาจากเอกสารเก่า จะคงไว้ตามต้นฉบับ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

เสียงรบกวน (noise) ในงานวิจัยนี้ สรุปลงจากคำอธิบายของนักวิชาการสื่อศึกษาหลายท่านว่า หมายถึง เสียงที่อาจไม่เป็นที่ต้องการ (unwanted sound) แม้ว่าจะในขณะเดียวกันอาจจะมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร เสียงดังกล่าวนี้จึงถูกให้ความหมายโดยคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ โดยเฉพาะนักเขียน ให้กลายเป็น “เสียงรบกวน” หรือส่วนเกินในสิ่งแวดล้อมทางเสียงที่ต้องกำจัด ด้วยเหตุนี้ ในการวิเคราะห์ตีความ เสียงรบกวนในฉบับจึงไม่ได้เป็นเพียงเสียงที่ไร้ประโยชน์ แต่ว่าเป็นเสียงหรือการจินตนาการถึงเสียงที่สามารถแปลความหมายที่หลากหลายได้ การศึกษาประวัติศาสตร์การตีความเสียงให้เป็นเสียงรบกวนโดยนักเขียนนี้สามารถจะช่วยให้เข้าใจได้ว่าวัฒนธรรมของเสียงและเสียงรบกวนในวรรณกรรมช่วยประกอบสร้างตัวตนของมนุษย์ในภาวะสมัยใหม่ได้อย่างไร (Mansell, 2020, pp. 154-157; Schweighauser, 2015, pp. 477-478; Thompson, 2004, pp. 1-2)

จินตนาการ (imagination) ในที่นี้ใช้แทนคำว่า ภาพตัวแทน/การนำเสนอภาพตัวแทน (representation) เพื่อจะสะท้อนวิธีวิทยาในการอ่านด้วยทตามแนวทางของชไวท์เฮาเซอร์ (Schweighauser, 2015) และแมนเซล (Mansell, 2020) ที่มองว่าวรรณกรรมไม่ได้มีบทบาทเป็นเพียงสื่อที่นำเสนอภาพตัวแทน (representation) ของเสียง แต่ว่ามีบทบาทในการ “ส่งเสียง” ที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้นมาเอง ผ่านจินตนาการในฉบับ นอกจากนี้ นักวิชาการทั้งสองคนยังเห็นว่าเสียงที่จินตนาการขึ้นมานี้มีบทบาทในการสร้างความเข้าใจต่อเสียงในโลกนอกฉบับด้วย³

² ในจำนวนนี้ ไกลรุ่ง อามระดิษ (2533) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นบางเรื่องไว้ในประเด็นเรื่องแนวคิด กลวิธี และบริบทสังคมในการสร้างความขบขัน ได้แก่เรื่อง “น้ำเสียง” “บ้านนอกเข้ากรุง” “ยามชวย” และ “วิทยุทำเหตุ” ไว้ก่อนแล้ว งานของไกลรุ่งได้ทำให้เห็นบริบทของฉบับเหล่านี้ในภาพรวมของรูปแบบและเนื้อหาของวรรณกรรมร่วมสมัยกัน เช่น “บ้านนอกเข้ากรุง” จัดอยู่ในวรรณกรรมกลุ่มที่เสนอแก่นเรื่องบ้านนอกเข้ากรุง “วิทยุทำเหตุ” อยู่ในกลุ่มปัญหาความเหลื่อมล้ำของการศึกษาและรับวิทยาการแบบตะวันตก “ยามชวย” อยู่ในกลุ่มแสดงเคราะห์กรรมของมนุษย์ หรือ “น้ำเสียง” ใช้กลวิธีของวรรณกรรมกลุ่มที่ใช้โครงเรื่องของความเข้าใจผิด

³ ในที่นี้ คำว่า “จินตนาการ” ใช้ตามชไวท์เฮาเซอร์ (Schweighauser, 2015) ในวลี “จินตนาการถึงเสียงในฉบับวรรณคดีอเมริกัน (...the acoustic imagination of American literary texts...)” (Schweighauser, 2015, p. 476)

ภาวะสมัยใหม่ (modernity) ในงานวิจัยนี้ ใช้ตามแนวคิดของคอนเนอร์ (Connor, 2004, pp. 54-55) ที่อธิบายภาวะสมัยใหม่ว่าเป็นภาวะที่มนุษย์เลิกอ้างอิงอำนาจศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ มานิยาม “ตัวตนสมัยใหม่ (modern self)” ของตนเอง และสร้าง “ตัวตนที่มีความรู้ (epistemized self)” ผ่านความต้องการที่จะควบคุมธรรมชาติ ซึ่งอาจเน้นไปที่ความพยายามควบคุมสิ่งที่มองเห็น ได้ยิน หรือประสาทสัมผัสอื่นรอบตัว

สิ่งแวดล้อมทางเสียง (soundscape) ในที่นี้ใช้ตามนิยามของ อาร์ เมอร์เรย์ เซเฟอร์ (Schafer, 2004, p. 6) ว่า “สิ่งแวดล้อมทางเสียงคือพื้นที่ที่มีเสียงใด ๆ ก็ได้ที่เราศึกษา ไม่ว่าจะเป็ เพลงที่แต่งขึ้นมา รายการวิทยุ หรือสิ่งแวดล้อมที่มีเสียง เราสามารถแยกสิ่งแวดล้อมทางเสียง ออกมาศึกษาได้เหมือนกับที่เราศึกษาลักษณะของภูมิทัศน์ทางกายภาพ ถึงแม้ว่าการศึกษา ทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางเสียงอย่างเป็นระบบและเจาะจงจะยากกว่าการศึกษาภูมิทัศน์ทาง กายภาพก็ตาม”⁴

1.7 สมมติฐาน

เสียงรบกวน ที่ถูกกล่าวถึงในเรื่องสั้นที่ศึกษา ไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบในการสร้าง บรรยากาศเท่านั้น แต่ยังเป็นจินตนาการของผู้แต่งที่สร้างเสียงต่าง ๆ ขึ้นมา และใช้เสียง รบกวนเหล่านี้ในการสร้างปมขัดแย้งของเรื่องสั้น ซึ่งจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเสียง กับการสร้างตัวตนของคนในภาวะสมัยใหม่ ที่สัมพันธ์กับการข้ามกรอบพื้นที่⁵ อันเป็นฉากของ เรื่องสั้นแต่ละเรื่อง

1.8 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.8.1 เสียงศึกษาและการศึกษาเสียงในวรรณกรรม

การศึกษาเสียงในวรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของความเคลื่อนไหวทางวิชาการที่เรียกว่า “เสียงศึกษา (sound studies)” หรือ “หัวเลี้ยวสู่การศึกษาเสียง (acoustic turn)” ซึ่งเป็นแนวทาง

⁴ “The soundscape is any acoustic field of study. We may speak of a musical composition as a soundscape, or radio program as a soundscape or an acoustic environment as a soundscape. We can isolate an acoustic environment as a field of study just as we can study the characteristics of a given landscape. However, it is less easy to formulate an exact impression of a soundscape than of a landscape” ทั้งนี้ คำภาษาไทยว่า “สิ่งแวดล้อมทางเสียง” นี้ ดัดแปลงจากงานของนักวิชาการไทยท่านอื่นๆ และผู้วิจัยเคยใช้คำนี้แล้วในงานวิจัยเรื่อง “ล่านาจากปรโลก” (2564)

⁵ พื้นที่ (space) และกรอบพื้นที่ (frame) ในที่นี้ใช้ตามทฤษฎีเรื่องเล่า (Narratology) ของ มีเก้ บาล (Bal, 1997, pp.132-140 อ้างถึงใน วันชนะ ทองคำเภา, 2555, น. 175-176) ที่แยกภูมิทัศน์ทางกายภาพ หรือ “สถานที่” ออกจากภูมิทัศน์จากประสาทสัมผัส หรือ “พื้นที่” บาลเสนอว่า แต่ละพื้นที่จะมี “กรอบ” คือพื้นที่ที่มี ตัวละครอยู่ ซึ่งแยกออกจากพื้นที่ที่ไม่มีตัวละครอยู่ บาลเห็นว่า กรอบนี้สามารถนำเสนอความหมายทาง วัฒนธรรมผ่านการกระทำของตัวละคร เช่น ตัวละครหนึ่งรุกล้ำอีกตัวละครหนึ่งโดยข้ามกรอบของพื้นที่

การศึกษาสภาวะสมัยใหม่ผ่านประสาทสัมผัสของมนุษย์ ที่ขยายขอบเขตมาจากการศึกษาบทบาทของมนุษย์ในการควบคุมสิ่งที่มองเห็นด้วยตา มาสู่บทบาทในการการควบคุมเสียง หรือสิ่งแวดล้อมทางเสียง (Connor, 2004, pp. 54-55; Schweighauser, 2015, pp. 475-476) เสียงศึกษาเริ่มมาจากความพยายามสร้างสิ่งแวดล้อมทางเสียงที่มีสุนทรีย์ภาพเพื่อลดมลภาวะทางเสียง ต่อมาจึงพัฒนาเป็นการศึกษาเสียงแบบสหวิทยาการที่ครอบคลุมประเด็นด้านเทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงวรรณกรรมด้วย (Schafer, 2004; Schweighauser, 2015, pp. 475-476)

วรรณกรรมเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาเสียงตั้งแต่ในงานยุคแรกๆ ของเสียงศึกษา ในบทความเรื่อง "Soundscape and earwitnesses" ของเซเฟอร์ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ของเสียงนั้น บางครั้งต้องศึกษาผ่านเทพนิยายหรือว่าวรรณกรรมร่วมสมัยซึ่งมีบทบาทเป็น "สตั๊ดพยาน (earwitness)" ในการบันทึกเสียงเอาไว้ เซเฟอร์เตือนว่า ในการศึกษาเราจำเป็นต้องจำแนกระหว่างนักเขียนที่เคยได้ยินเสียงนั้นด้วยตัวเอง กับนักเขียนที่จินตนาการเสียงในสถานที่ต่าง ๆ ขึ้นมา (Schafer, 2004, pp. 6-7)

ชวีก์เฮาเซอร์ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง "เสียงก้องจากวรรณกรรม (literary acoustic)" ซึ่งเสนอให้มองว่าเสียงในตัวบทวรรณกรรมไม่ได้เป็นแค่เพียงภาพตัวแทน (representation) ของเสียงในชีวิตจริง แต่อาจเป็นระบบของเสียงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจากจินตนาการของผู้ประพันธ์เอง ซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นตัวแทนของเสียงที่เป็นของจริง และอาจมองได้ว่าเป็นเพียงเสียงรบกวน (noise) ที่แปลกปลอม แต่เสียงรบกวนที่ว่านี้ก็มีความหมายต่อสังคมวัฒนธรรมในบริบทของการประพันธ์ ซึ่งชวีก์เฮาเซอร์เห็นว่าเป็นบทบาทของวรรณกรรมในฐานะ "เสียงรบกวนของวัฒนธรรม (noise of culture)" ที่วรรณกรรมสามารถเชื่อมโยงเสียงที่จินตนาการขึ้นในตัวบทนี้กับประเด็นต่าง ๆ ในโลกภายนอกตัวบทได้ (Schweighauser, 2015, pp. 475-484)

แนวคิดเรื่อง เสียงรบกวน ของชวีก์เฮาเซอร์ได้รับการนำมาพัฒนาต่อยอดโดย เจมส์ จี แมนเซล (James G. Mansell) ผู้แนะนำประเด็นเรื่อง "เสียงรบกวน (noise)" ในหนังสือ *Sound and literature* ที่ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2563 แมนเซลเห็นด้วยว่าวรรณกรรมมีบทบาทสำคัญในการจินตนาการเสียงขึ้นมาโดยไม่จำเป็นต้องนำเสนอภาพตัวแทนจากต้นแบบที่มีอยู่แล้ว แต่แย้งว่าวรรณกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นเสียงรบกวนของวัฒนธรรมที่แฝงการเมืองของการต่อต้านทุนนิยมและวิทยาศาสตร์ในสังคมกระแสหลักเสมอไป สำหรับแมนเซลแล้ว วรรณกรรมและนักประพันธ์ก็มีบทบาทสำคัญในการประกอบสร้างเสียงที่พวกเขาและสังคมกระแสหลักไม่พอใจให้เป็นเสียงรบกวนเช่นกัน เขาจึงเห็นว่าเสียงรบกวนเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างได้โดยนักเขียนและงานเขียน ซึ่งอาจเชื่อมโยงกับตัวตนและอัตลักษณ์ทางสังคม เช่น เพศ รสนิยม และเชื้อชาติได้ (Mansell, 2020, pp. 154-169)

งานวิจัยเรื่องนี้สนใจการจินตนาการถึงภาวะสมัยใหม่ผ่านเสียงที่เสนอผ่านวรรณกรรม จึงจะใช้กรอบแนวคิดทั้ง "เสียงก้องจากวรรณกรรม" ของชวีก์เฮาเซอร์ และ "เสียงรบกวน" ของ

แมนเชิล มาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีเรื่องสั้น บนพื้นฐานความคิดตั้งที่นักวิชาการทั้งสองคนเสนอว่าเสียงรบกวนในวรรณกรรม เป็นสิ่งที่นักเขียนสร้างขึ้นจากจินตนาการ แต่การจินตนาการเสียงขึ้นมา ย่อมสัมพันธ์กับบทบาทของนักเขียนที่มีอำนาจในการให้ความหมายแก่เสียงต่าง ๆ ให้เป็นเสียงรบกวนได้ เสียงรบกวนในด้วยทฤษฎีเรื่องสั้น จึงเป็นหลักฐานสำคัญที่ใช้ตีความเพื่อจะทำความเข้าใจตัวตนของผู้คนในยุคสมัยที่เผยแพร่ด้วยทฤษฎีได้

1.8.2 ทบทวนวรรณกรรม

ในช่วงเวลาไม่กี่ปีมานี้ งานด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมไทย เริ่มนำแนวทางของเสียงศึกษามาเป็นกรอบในการศึกษามากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นการเติบโตของเสียงศึกษาในมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ไทย งานกลุ่มนี้ได้แก่ หนังสือของเบนจามิน ทูสิก (Benjamin Tousig) เรื่อง *Bangkok is ringing: sound, contest and constrains* (Tausig, 2019) ที่ศึกษาภาวะสมัยใหม่ผ่านเสียงในบริบทของการชุมนุมประท้วงของกลุ่มคนเสื้อแดงในประเทศไทย ทูสิกใช้วิธีวิทยาแบบดนตรีชาติพันธุ์วิทยา โดยนำเสนอข้อมูลจากภาคสนามซึ่งผู้ชุมนุมประท้วงได้ใช้หลากหลายวิธีในการส่งเสียงให้ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เข้าใจถึงประเด็นที่พวกเขาเรียกร้อง เช่น สถานีวิทยุเสื้อแดง การร้องเพลงและปราศรัยผ่านโทรโข่ง นกหวีด ลำโพงติดรถ ซึ่งการใช้เสียงเหล่านี้ต้องเผชิญหน้ากับสิ่งแวดล้อมทางเสียง การควบคุม และการปราบปรามโดยภาครัฐ ทำให้งานของเขาส่งผลต่อความเข้าใจเสียงในบริบทการเคลื่อนไหวทางการเมืองของไทย และหนังสือรวมบทความเรื่อง *Asian sound cultures: voice, noise, sound technology* (Haukamp et al., 2023) ซึ่งนำเสนอการศึกษาเสียงจากมุมมองของเอเชีย เพื่อจะสร้างบทสนทนาทางความคิดกับทฤษฎีเสียงศึกษาในโลกตะวันตก หนังสือเล่มนี้มีงานที่ศึกษาเสียงในบริบทข้ามชาติในประเทศไทย 3 บทความดังที่สรุปในบทนำของหนังสือ คือ งานของโนอาห์ เวิร์น (Noah Viernes) ที่ศึกษากรีนพังก์ของชะการ์ียยา อมตยา ในฐานะการเมืองของเสียง (voice) จากชายขอบของชายแดนไทย-มาเลเซีย ที่ไม่ได้ประสานไปในทางเดียวกับกฎอัยการศึกของภาครัฐ งานของกรพินซ์ ตั้งเชื่อนันท์ ที่เสนอว่าการออกอากาศวิทยุเสียงตามสายในชุมชนจีนในไทยยุคสงครามเย็น ส่งผลต่อการเชื่อมโยงโลกของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนเข้ากับโลกของผู้พูดภาษาจีนในพื้นที่อื่น และงานของ ปีแยร์ พลีโรว์ (Pierre Prouteau) ที่เสนอว่าพัฒนาการของวงดนตรีแบบแตรวง ในประวัติศาสตร์ช่วงต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่นำโดยสหรัฐอเมริกาในจังหวัดเพชรบูรณ์ กลายเป็นพื้นฐานของการพัฒนางานดนตรีแบบพินประยุคต์และหมอลำในสมัยต่อมา แม้ว่าจะผ่านยุคสงครามเย็นมาแล้ว (Haukamp et al., 2023, pp. 1-13) งานกลุ่มนี้ศึกษาวรรณกรรมในพื้นที่ระหว่างเส้นพรมแดนวัฒนธรรมการฟังวิทยุของกลุ่มเชื้อชาติสำคัญในไทย และพลวัตของเครื่องดนตรีข้ามยุคสมัย ซึ่งเป็นแนวโน้มของการศึกษาที่อาศัยคุณสมบัติของเสียงที่สามารถข้าม “กรอบ” ต่าง ๆ จึงสอดคล้องกับเทคนิคการตีความด้วยทฤษฎีเรื่องสั้นในงานวิจัยเรื่อง “อักขระกัมปนาทหวาดไหว” ที่ผู้วิจัยกำลังเขียนอยู่นี้เช่นกัน

การศึกษาวรรณกรรมไทยด้วยแนวทางของเสียงศึกษาที่ตีพิมพ์แล้ว มีจำนวนไม่มากนัก ดังรวบรวมได้ 2 เรื่อง เรื่องแรกคือ บทความด้านมานุษยวิทยาของมาร์ติน แพล็ต (Martin Platt) เรื่อง “How does Thailand sound?” ซึ่งวิเคราะห์ลำดับชั้น (hierarchy) ของเสียงต่าง ๆ ในสังคมไทย ผ่านภาษาและวรรณกรรม เพื่อชี้ให้เห็นว่าการพูดคุย วรรณกรรม และเสียงในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่เมืองอย่างในกรุงเทพฯ นั้น สะท้อนให้เห็นการกำหนดลำดับความสำคัญและความแตกต่างระหว่างกลุ่มทางสังคมในวัฒนธรรมไทยร่วมสมัย แพล็ตยกตัวอย่างว่าวรรณคดีไทยโบราณที่มีการเรียนการสอนและเผยแพร่อยู่ในสังคมไทยนั้นให้ความสำคัญกับเสียงที่ไพเราะพอ ๆ กันกับความหมาย โดยเห็นได้จากการกำหนดสัมผัสฉันทลักษณ์ต่าง ๆ อย่างละเอียด ทำให้วรรณคดีเป็นตัวบทที่สามารถท่องจำและขับร้องได้ และเขายังชี้ให้เห็นว่าในวรรณกรรมร้อยแก้วปัจจุบัน เช่น เรื่องสั้น ก็มีร่องรอยของการใช้คำสัมผัสคล้องจองเช่นกัน สำหรับแพล็ตแล้ว สังคมไทยให้ความสำคัญกับเสียงที่ไพเราะว่าสอดคล้องกับความสุขภาพ และมักเชื่อมโยงกับบทบาทของผู้หญิงที่ต้องพูดจาสุภาพเรียบร้อย ดังเห็นได้จากการใช้เสียงผู้หญิงสำหรับประกาศประชาสัมพันธ์ในบริการต่าง ๆ เช่น รถไฟฟ้า ห้างสรรพสินค้า (Platt, 2019, pp. 367-381)

งานของผู้วิจัยเอง คืองานวิจัยเรื่อง “ล่านาจากปรโลก : เสียงผี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และภาวะสมัยใหม่ในเรื่องสั้นผีไทย (ทศวรรษ 2480-2510)” ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือรวมเล่มงานวิจัยเรื่อง *สุนทรียศาสตร์สื่อ* ในงานชิ้นดังกล่าว ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเรื่อง “ลักษณะผสมต่างสื่อ (heteromedia)” ของยอร์เก็นท์ บรูห์น (Jørgen Bruhn) และแนววิพากษ์ “ความใหม่ (new-ness)” ที่เสนอโดยนักโบราณคดีของสื่อคือ ทอม กันนิง (Tom Gunning) มาเป็นแนวทางในการโต้แย้งการเขียนประวัติศาสตร์สื่อไทยเป็นเส้นตรงที่แยกยุคเก่ากับยุคใหม่ออกจากกัน ผู้วิจัยพยายามชี้ให้เห็นความขบถย้อนในการเล่าเรื่องผีโดยสื่อความหมายผ่านเสียงและอุปกรณ์กำเนิดเสียงอิเล็กทรอนิกส์อย่างโทรศัพท์ วิทยุกระจายเสียง และเครื่องอัดเสียง ว่านอกจาก “ความใหม่” และ “ความเก่า” ของสื่อเหล่านี้จะได้รับการนำเสนออย่างวุ่นวายและคลุมเครือ จนไม่สามารถแยกยุคสมัยออกจากกันได้โดยง่ายแล้ว การถ่ายทอดปัญหาสังคมที่เล่าผ่านเรื่องสั้นเกี่ยวกับสื่อกระจายเสียง และเสียงในสื่อ ยังปรากฏซ้ำในบริบทที่หลากหลาย จนไม่สามารถจะเชื่อมโยงและผูกมัดรูปแบบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสื่อและเทคโนโลยีเข้ากับยุคสมัยที่เฉพาะเจาะจงได้อีกด้วย (วันชนะ ทองคำเกา, 2564, น. 375-428)

งานของแพล็ต ซึ่งเป็นการสำรวจและตั้งข้อสังเกตเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องเสียงในสังคมวัฒนธรรมไทย จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์จินตนาการเกี่ยวกับเสียงที่สัมพันธ์กับบริบทสังคมในเรื่องสั้นที่จะศึกษาต่อไปข้างหน้า ส่วนประสบการณ์จากการศึกษาเรื่อง “ล่านาจากปรโลก” ทำให้ผู้วิจัยสนใจเกี่ยวกับการศึกษาเสียงที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมไทย และเมื่อได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับเสียง เสียงรบกวน และแนวคิด “เสียงก้องจากวรรณกรรม” จึงทำให้ผู้วิจัยเห็น

แนวทางในการศึกษาภาวะสมัยใหม่ในเรื่องสั้นทศวรรษ 2460-2470 ซึ่งจินตนาการถึงเสียงในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งน่าจะเปิดโอกาสให้ศึกษาเสียงในวรรณกรรมไทย ซึ่งเป็นประเด็นที่นักวิชาการยังสนใจน้อย ได้เป็นที่สนใจมากขึ้น จึงเลือกศึกษาประเด็นเรื่องเสียงรบกวนในกลุ่มข้อมูลดังกล่าว

ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับบริบทภาวะสมัยใหม่ วรรณกรรมไทยในทศวรรษ 2460-2470 ได้รับการศึกษาโดยนักวิชาการหลายท่าน ทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และบริบททางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม นักวิชาการกลุ่มแรก เขียนวิทยานิพนธ์ในสาขาวรรณคดีไทยและวรรณคดีเปรียบเทียบ จึงศึกษาวรรณกรรมกลุ่มนี้ในฐานะยุคเริ่มต้นของพัฒนาการวรรณกรรมสมัยใหม่ การวิจัยจึงสนใจกลวิธีการประพันธ์และวรรณศิลป์ แต่ก็ได้อธิบายเชื่อมโยงกลวิธีดังกล่าวเข้ากับบริบทสังคมที่รับอิทธิพลตะวันตกและก้าวสู่ภาวะสมัยใหม่ เช่น สุพรรณณี วราทร (2519) ศึกษารูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการประพันธ์นวนิยายไทย สุดารัตน์ เสรีวัฒน์ (2520) สนใจพัฒนาการของวรรณกรรมร้อยแก้วรูปแบบเดิมของไทยมาสู่รูปแบบเรื่องสั้นแบบตะวันตก เอมอร นิรัญราช (2521) มุ่งเชื่อมโยงกลวิธีการประพันธ์เข้ากับทัศนะทางสังคมการเมือง รวมถึงวิธีการนำเสนอทัศนะดังกล่าวในนวนิยายสมัยรัชกาลที่ 7 ส่วนไกลรุ่ง อามระดิษ (2533) ศึกษาในด้านกลวิธีการสร้างความซับซ้อนที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมการเมืองเช่นกัน ส่วนนักวิชาการกลุ่มที่สอง มุ่งศึกษาประเด็นทางสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะการวิพากษ์ภาวะสมัยใหม่ในประเทศไทย และใช้วรรณกรรมเป็นหลักฐานในการศึกษา ได้แก่ งานของบาร์เม (Barmé, 2002) ที่วิเคราะห์ความขัดแย้งทางชนชั้นและเพศหญิงชายในวรรณกรรมและวัฒนธรรมประชานิยมในยุคก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง งานของสมิทธิ ถนอมศานนะ (2558) ที่เสนอว่า “หนังสืออ่านเล่น” ซึ่งเป็นวรรณกรรมเด่นในยุคนี้ สะท้อนอุดมการณ์ของชนชั้นกลางผ่านการเสนอระบบศีลธรรมที่ให้ความสำคัญกับการเป็นปัจเจกบุคคลที่เห็นใจผู้อื่น และงานของอรชุน สุพราหมณ์ยัน (Subrahmanyam, 2013) ที่ใช้วรรณกรรมและชีวิตนักเขียนไทยหลายคนเป็นข้อมูลในการนำเสนอกำเนิดและพัฒนาการของความคิดทางสังคมการเมืองของกลุ่มคนที่มีตัวตนแบบสมัยใหม่ (modern self) ซึ่งแม้จะอยู่นอกแวดวงของการเมืองการปกครอง แต่ก็มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ของความคิดทางการเมืองและงานของสหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2563) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการนำเสนอแนวคิดเรื่องสุภาพบุรุษที่แตกต่างกันระหว่างวรรณกรรมร่วมสมัยกัน คือพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับวรรณกรรมของศรีบูรพา ซึ่งสัมพันธ์กับความเป็นชาย ชาติ และชนชั้นในสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย

งานทั้งสองกลุ่ม ได้ให้ข้อมูลประวัติวรรณกรรมไทยทศวรรษ 2460-2470 ที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ตัวบทในงานชิ้นปัจจุบัน รวมถึงแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกลุ่มนี้กับภาวะสมัยใหม่ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการอภิปรายผลการศึกษ งานวิจัยที่กำลังเขียนอยู่นี้

จึงหวังว่าจะเสนออีกมุมมองหนึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ดังกล่าวได้จากการวิเคราะห์เสียงรบกวนที่สามารถจะสนทนาแลกเปลี่ยนกับองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมไทยยุคเดียวกันที่สร้างไว้ในงานเหล่านี้ได้

งานวิจัยเรื่อง “อักขระกัมปนาทหวาดไหว” นี้ จึงเป็นความพยายามที่จะนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่เพิ่มเติมจากความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมไทยยุค 2460-2470 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมไทยกับสื่อและการสื่อสาร รวมทั้งประวัติศาสตร์สื่อ วรรณกรรม และวัฒนธรรมไทยศึกษา

2. ผลการวิจัย

หัวข้อนี้จะแสดงผลการวิจัยจากบทความและเรื่องสั้นในนิตยสารที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ในขณะที่ผู้เขียนที่เป็นข้าราชการและบุคลากรของภาครัฐมักนำเสนอศักยภาพของเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการควบคุมและนำเสียงมาใช้ประโยชน์เพื่อประเทศชาติผ่านบทความเรื่องสั้นที่นำมาศึกษา กลับนำเสนอเสียงและสิ่งแวดล้อมทางเสียงที่สร้างความขัดแย้งวุ่นวายในฐานะเสียงรบกวนเพื่อสร้างปมขัดแย้งของเรื่องสั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งของตัวตนของมนุษย์ในโลกสมัยใหม่ที่แตกต่างกันระหว่างมุมมองของภาครัฐและของนักเขียน ดังจะแสดงให้เห็นมุมมองของนักเขียนทั้งสองกลุ่มเป็นสองหัวข้อย่อย ดังนี้

2.1 “อิทธิฤทธิ์ของวิทยุโทรเลข” : เสียงในฐานะเทคโนโลยีแห่งความก้าวหน้า

แนวคิดที่มองความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการนำความก้าวหน้ามาสู่สังคมสยามในยุคที่เริ่มรับอิทธิพลตะวันตกอย่างเข้มข้นนั้น เป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ของชนชั้นปกครองและสามัญชนที่เป็นผู้นำทางความคิด ดังที่อรรถจักร สัตยานุรักษ์ (2531, น. 1-4) เสนอไว้ว่า การรับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากโลกอาณานิคมตะวันตกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้น ย่อมมีความสอดคล้องกับบทบาทของมนุษย์ในการปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาความคิดของชนชั้นนำจากความคิดแบบโบราณมาสู่ความคิดแบบสมัยใหม่ เช่น เวลาที่เดินไปข้างหน้าแบบก้าวหน้า รวมทั้งการเกิดสามัญชนที่มีสำนึกในความเป็นปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะสามัญชนที่มีความยิ่งใหญ่เป็นมหาบุรุษ มาเป็นผู้นำของการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองใน พ.ศ. 2475 อิทธิพลทางความคิดแบบตะวันตกที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิดในสยามดังกล่าวนี้ สามารถเห็นได้จากงานเขียนประเภทต่าง ๆ ในสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งแพร่หลายในหมูชนชั้นนำและข้าราชการตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนมาถึงรัชกาลที่ 7 โดยเฉพาะงานแปลและงานแปลจากโลกตะวันตก ดังที่ทักษ์ เฉลิมเตียรณ (2558, น. 74-82) ตั้งข้อสังเกตว่า ภาวะสมัยใหม่ที่แสดงให้เห็นผ่านการกลายเป็นเมืองของสยามในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 สามารถเห็นได้จากความซับซ้อนของ

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการแปลและการตัดแปลงวรรณกรรมตะวันตกมาเป็นภาษาไทย ทักษะชี้ให้เห็นว่านวนิยายแปล/ตัดแปลงของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 และ 6 สะท้อนให้เห็นความซับซ้อนของ “การแปล การแปลง และการเขียนใหม่” ซึ่งเป็นกลวิธีการ “ฉวยรับ” ความรู้จากตะวันตกมาตีความและปรับใช้ให้เหมาะกับสยาม หรือแม้แต่การต่อรองกับอิทธิพลตะวันตก

อิทธิพลทางความคิดแบบตะวันตกอย่างหนึ่งที่ชนชั้นนำสยามรับมาในยุคดังกล่าวคือ ความพยายามควบคุมธรรมชาติที่ส่งผลต่อความรับรู้สรรพสิ่งของคนในสังคม ซึ่งรวมถึงความพยายามควบคุมเสียงและสิ่งแวดล้อมทางเสียง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ดังที่คอนเนอร์ (Connor, 2004, pp. 54-58) เสนอว่า ภาวะสมัยใหม่ในโลกตะวันตกนั้น ไม่ได้สามารถนิยามได้ผ่าน “ระบอบของดวงตา (regime of the eye)” ที่มีมนุษย์คิดค้นเทคโนโลยีขึ้นมาเพื่อควบคุมสรรพสิ่งที่ตาเห็นเท่านั้น แต่ยังมีระบอบที่สำคัญอย่างยิ่งที่นิยามภาวะสมัยใหม่ได้ นั่นคือ “ระบอบของการได้ยิน (regime of auditory)” โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีจากคลื่นวิทยุ เช่น โทรศัพท์ มาย่นระยะห่างของพื้นที่ที่ห่างไกลกันในการสื่อสารได้ ซึ่งการได้ยินเสียงนี้ ส่งผลต่อความคิดเรื่องร่างกายและพื้นที่อันไม่เสถียรและปราศจากเส้นแบ่งได้ยิ่งกว่าการมองเห็น เพราะคลื่นเสียงสามารถทะลุทะลวงเส้นแบ่งทุกอย่างได้โดยไม่มีขอบเขต ในกรณีของสยาม ในช่วงเวลาที่กล่าวถึงอยู่นี้ ความคิดที่จะควบคุมเสียงมีพื้นฐานมาจากความเข้าใจเรื่องเสียงในแบบฟิสิกส์ ที่นำมาสู่การคิดค้นและใช้เทคโนโลยีเพื่อควบคุมและใช้ประโยชน์จากเสียง ซึ่งปรากฏในงานแปลและสรุปเรียบเรียงความรู้จากตะวันตกในนิตยสารของหน่วยงานด้านการทหารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น *สมุทรสาร* ที่จัดพิมพ์โดยราชนาวิสมาคมแห่งสยาม และ *เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์* ที่จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์ของสภามารุงวิทยาศาสตร์ ในทหารบก โดยเฉพาะงานเขียนของพระยาอนุทูตวาที (เข้ม แสง-ชูโต) ข้าราชการระดับสูงแห่งกรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งเขียนบทความให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารด้วยโทรเลข และโทรศัพท์ด้วยเทคโนโลยีไร้สายไว้จำนวนหนึ่ง

ความเข้าใจเรื่องคลื่นเสียง ซึ่งเป็นลักษณะของเสียงในทางฟิสิกส์ เป็นความรู้ความเข้าใจเบื้องต้น ที่นำไปสู่การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีไร้สาย ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของผู้คนได้ในบทความเรื่อง “วิทยุโทรศัพท์” ที่ตีพิมพ์ใน *สมุทรสาร* ฉบับประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2459 พระยาอนุทูตวาทีแปลและเรียบเรียงหลักการทางฟิสิกส์ของคลื่นเสียง ที่สามารถจะใช้อุปกรณ์ไฟฟ้ามาแปลงเป็นสัญญาณของโทรเลขและโทรศัพท์ คำอธิบายของผู้เขียนสะท้อนให้เห็นความตื่นตาตื่นใจต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไร้สายของโทรศัพท์ที่จะพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ ด้วยศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์เหล่านี้เป็น “อิทธิฤทธิ์ของวิทยุโทรเลข” และเป็นสิ่ง “อัศจรรย์” ดังที่ผู้เขียนชื่นชมความสามารถของมนุษย์ในการพัฒนาคุณภาพเสียงผ่านระบบไร้สายว่า

ในวันข้างหน้า เสียงพูดจะกลบระยะทาง คำพูดจะได้ยินชัด
ดีกว่าที่เดินในสายลวดโทรศัพท์ คำพูดซึ่งเดินในสายลวดหลายพันเส้นนั้น
ไม่ค่อยจะได้ยินชัด เพราะเหล็กดูดคลื่นไฟฟ้าที่จะต้องเดินไปในสาย
ลวดเหล็กนั้น แต่คลื่นอย่างใหม่ของเสียงจะไม่ถูกการทำให้เป็นดังนั้นเลย
เพราะทางเดินผิดกันแลต่างนิสัยด้วย และไม่ใช้ลวดเหล็ก ๆ เป็นคลื่น
ยืดยาวหลายสิบล้าน...ความยากของวิทยุโทรศัพท์...ก็พ่ายแพ้แก่
ความเพียร ที่ได้บำเพ็ญกันมาหลายสิบล้านปี

(อนุทูตวาที, พระยา, 2459, น. 36-37)

สำหรับข้าราชการฝ่ายปกครองแล้ว เทคโนโลยีการสื่อสารแบบไร้สาย ไม่เพียงแต่จะ
เป็นความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ว่าจะเป็นประโยชน์ในทางการเมืองการปกครอง
ที่สามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิตของประชาชน และปฏิบัติการทางการทหารของประเทศ
โดยที่ภาครัฐจะต้องมีบทบาทในการพัฒนาบุคลากรที่สามารถใช้งานเทคโนโลยีดังกล่าว
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทศนครตติงกล่าวปรากฏในบทความเรื่อง “อาศัยไฟฟ้า” ของนายพัน
ตำรวจเอก พระเริงระงับไทย ใน *เสนาศึกษาและแผ่วิทยาศาสตร์* ฉบับประจำเดือนธันวาคม
พ.ศ. 2465 และมกราคม พ.ศ. 2466 (2466)⁶ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า คลื่นไฟฟ้าแบบไร้สายจะมา
เปลี่ยนแปลงชีวิตของคนในสังคมไทยให้ “มีตาทิพย์หูทิพย์” ได้อย่างที่เกิดขึ้นแล้วในสังคม
ตะวันตก ด้วยวาทศิลป์แบบเกินจริงที่ทำลายจินตนาการของผู้อ่าน กล่าวคือ

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีสิ่งสำคัญที่สุดซึ่งเวลานี้ชาวประเทศ
ทิศตะวันตกกำลังตื่นตัวกันมาก คือ การใช้ไฟฟ้าโดยไม่ต้องมีสายหรือ
ที่เราเรียกว่าวิทยุ ซึ่งเขาคำนวณดูเห็นว่าต่อไปอาจจะให้มนุษย์เรา
เหาะเหินเดินอากาศโดยไม่ต้องใช้เครื่องบินหรือเรือเหาะก็ได้ และ
อาจจะทำให้มีตาทิพย์หูทิพย์ก็ได้...แต่การที่กล่าวดังนี้สำหรับเวลานี้
คนโดยมากคงจะเห็นว่าไปไม่ได้แต่ควรจะคำนึงดู ต่างว่าเราจะได้พูด
กับปู่ย่าตาทวดของเราในครั้งกระโน้น ว่ามีหีบเสียงหรือเครื่องบิน
ท่านเหล่านั้นคงไม่เชื่อว่าสามารถจะมีได้เป็นแน่ เพราะฉะนั้น ก็น่าจะ
ใคร่ครวญดูว่าอาจจะไปได้ดังนั้นกระมัง ด้วยเหตุว่าเวลานี้วิทยุก็ได้
ทำให้มนุษย์เราเป็นหูทิพย์ตาทิพย์ขึ้นบ้างแล้ว

(พระเริงระงับไทย, 2465-2466, น. 132-133)

⁶ การนับปี พ.ศ. ในสมัยรัชกาลที่ 6 ยังนับวันขึ้นปีใหม่ในวันสงกรานต์อยู่ ดังนั้น นิตยสาร *เสนาศึกษา*
และแผ่วิทยาศาสตร์ ฉบับประจำเดือนมกราคม จึงอาจนับแบบเดิมว่าเป็น พ.ศ. 2465 หรือนับแบบปัจจุบัน
ว่าเป็น พ.ศ. 2466 ก็ได้

ในความเห็นของพระเจี๊วงษ์ไทย (2465-2466, น.134-135) รัฐบาลมีบทบาทสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตคนไทยด้วยเทคโนโลยีของคลื่นวิทยุ โดยยกตัวอย่างจากในสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้วิทยุในการติดต่อสื่อสาร ทั้งระหว่างรัฐบาลกับตำรวจและกับประชาชน พระเจี๊วงษ์ไทยเห็นว่า นอกจากคนไทยจะมีความสามารถและรัฐบาลควรสนับสนุนแล้ว กล่าวคือ “คนไทยเราก็เป็นชาติที่มีความสามารถในกิจการทั้งปวง ถ้ารัฐบาลจะให้ความอุดหนุนแล้ว ไม่ต้องสงสัยเลยว่าในการทั้งปวงเราอาจเดินทันเขาได้เป็นแน่” หากรัฐบาลส่งเสริมให้ประชาชนใช้วิทยุอย่างแพร่หลาย ก็จะเป็นการสนับสนุนให้คนไทยใช้ไฟฟ้าในการทำประโยชน์ในการประกอบอาชีพและภาครัฐก็จะได้ใช้ประโยชน์จากไฟฟ้าในการสงครามด้วย ทั้งนี้ รัฐบาลจะต้องส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ “วิชาไฟฟ้า” ในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ความเห็นดังกล่าว เชื่อมโยงการส่งเสริมเทคโนโลยีวิทยุเข้ากับแนวคิดชาตินิยมที่มุ่งใช้ความรู้สมัยใหม่จากตะวันตกมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศและการสร้างความมั่นคงทางการทหาร ซึ่งตรงกับความสนใจของรัฐน้อยใหญ่ในช่วงหลังสงครามโลก ครั้งที่ 1 อย่างชัดเจน

แนวคิดเช่นนี้ตรงกับในบันทึกคดีในนิตยสารเล่มเดียวกัน ดังที่ ภัทรนิษฐ์ เกียรติธนาวิชัย (2565, น. 267-268) เสนอความเห็นไว้ก่อนแล้วว่า ใน *เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์* มีบันทึกคดีแนววิทยาศาสตร์ที่เขียนและแปลเรียบเรียงโดยข้าราชการทหารผู้มักจินตนาการเชื่อมโยงวิทยาศาสตร์เข้ากับการพัฒนาประเทศด้านการเมืองและการทหาร เพื่อเทียบเคียงกับเหล่าชาติมหาอำนาจช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ผ่านแนวคิดชาตินิยมที่ส่งต่อสู่พลเมืองสยาม ซึ่งเป็นแนวทางที่พบในบทความข้างต้นด้วย

บทความให้ความรู้ที่ยกมาข้างต้น ล้วนแต่แสดงให้เห็นทัศนคติของฝ่ายปกครองในประเทศสยามที่เห็นความสำคัญของเทคโนโลยีไร้สาย ที่สามารถนำคลื่นเสียงมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ หากมองว่า บทความให้ความรู้เหล่านี้เป็นจินตนาการเรื่องเสียงในทัศนคติของบุคลากรภาครัฐที่มองเทคโนโลยีเกี่ยวกับเสียงในแง่บวกที่มีความหวัง บันทึกคดีที่จะวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป ก็เป็นการนำเสนอแง่มุมที่แตกต่างออกไป โดยมักเขียนเป็นเรื่องสั้นชวนหัว อาชญาวิทยา หรือเรื่องรัก ซึ่งใช้จินตนาการเรื่องเสียงที่ควบคุมได้ยากเป็นเครื่องมือในการนำเสนอความไม่ปกติที่สร้างความขบขันบางเรื่องถึงกับใช้เสียงที่เป็นปัญหามาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างปมขัดแย้งของเรื่อง ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าเรื่องสั้นเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสิ่งที่ชไวท์เฮาเซอร์ (schweighauser, 2015, pp. 475-484) เรียกว่า “เสียงก้องจากรรณกรรม” ที่ทำให้วรรณกรรมมีบทบาทเป็น “เสียงรบกวนทางวัฒนธรรม” ที่ทำหน้าที่เป็น “คลื่นรบกวน” กระแสทางความคิดแบบชาตินิยมของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อเทคโนโลยีในการควบคุมคลื่นเสียง

2.2 “เสียงรบกวนทางวัฒนธรรม” ในเรื่องสั้น

ความตื่นตันทันทีกับเทคโนโลยีไร้สายสมัยใหม่ ซึ่งเชื่อมโยงกับศักยภาพของหน่วยงานราชการไทยในการควบคุมคลื่นเสียงเพื่อใช้ประโยชน์นี้ ถูกทักท้วง ล้อเลียน และสะท้อนปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตและสังคมของชาวไทยในสองทศวรรษนั้นเช่นกัน ผ่านเรื่องสั้นแนวขบขัน แนวอาชญากรรม และแนวยุติธรรม ซึ่งเป็นที่นิยมอยู่ในนิตยสารสมัยดังกล่าว ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเรื่องสั้นเหล่านี้จะมีบทบาทในการต่อต้านเจ้าหน้าที่รัฐ หรือนโยบายรัฐบาลโดยตรง เพราะนักเขียนกลุ่มใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 6-7 นั้น ก็เป็นข้าราชการหรือนักเรียนนอกซึ่งกลับมาทำงานให้แก่ภาครัฐอยู่แล้ว แต่ในยุคแรกเริ่มของวรรณกรรมไทยนั้น เหล่าข้าราชการมักใช้เรื่องสั้นที่ลงในนิตยสารเป็นเครื่องมือแสดงความเห็นทางการเมืองและความขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ และในเวลาต่อมาก็กลายเป็นชนบในการใช้เรื่องสั้นเพื่อล้อเลียนเรื่องต่าง ๆ ดังที่สุมาลี วีระวงศ์ (2547, น. 3-27) เสนอไว้ว่า ในช่วงปลายทศวรรษ 2410 หรือต้นรัชกาลที่ 5 งานเขียนร้อยแก้วยุคต้นก่อนจะพัฒนามาเป็นเรื่องสั้น มีบทบาทในการนำเสนอความขัดแย้งระหว่างข้าราชการต่างรุ่น แต่พอมาถึงปลายรัชกาล (พ.ศ. 2443-2457) การ “ล้อเลียนเสียดสี” ก็ยังคงอยู่ แต่เน้นไปที่การล้อเลียนเสียดสีเพื่อความบันเทิง มากกว่าจะเป็นกรณีขัดแย้งรุนแรง โดยประเด็นที่พบก็คือความแตกต่างทางความคิดระหว่างคน “หัวเก่า” และคน “ทันสมัย” ที่นิยมอารยธรรมตะวันตก เนื้อหาของเรื่องสั้นในทศวรรษต่อมาที่นำเสนอ “เสียงรบกวน” ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือมีลักษณะของการล้อเลียนเสียดสีความเป็นไปในสังคมที่เต็มไปด้วยสิ่งใหม่ทั้งด้านเทคโนโลยีและสังคม มากกว่าจะทักท้วงนโยบายรัฐหรือมีนัยที่ชัดเจนทางการเมือง

การนำเสนอเสียงในเรื่องสั้นทศวรรษ 2460-2470 จึงมีลักษณะเป็นเสียงรบกวน ความรู้ความเข้าใจเรื่องเทคโนโลยีการสื่อสารไร้สาย และการควบคุมเสียงเพื่อใช้ประโยชน์ ซึ่งตรงกับที่ชวีก์เฮาเซอร์ อธิบายถึงเสียงในวรรณกรรมในฐานะเสียงรบกวนทางวัฒนธรรมไว้ว่า เสียงจากรรณกรรมเป็นการนำเสนอเสียง ซึ่งนับเป็นการ “นำเสนอสิ่งที่นำเสนอไม่ได้ (representing the unrepresentable) เนื่องจากระบบของภาษาแย้งกับธรรมชาติของคลื่นเสียงที่กระจัดกระจาย” (Schweighauser, 2015, p. 478) เสียงในวรรณกรรมจึงเป็นเพียงเสียงรบกวน (noise) ที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของเสียงที่มนุษย์ใช้สื่อสาร แต่เนื่องจากนักคิดด้านเสียงศึกษามองเห็นศักยภาพของเสียงรบกวนในฐานะข้อมูลนอกกระแสหลักที่สามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เสียงในวรรณกรรมเองก็จึงมีบทบาทในการรบกวนและเสนอแนวทางประดิษฐ์คิดค้นเกี่ยวกับการสื่อสารทางเลือกลงมาในสังคมได้ (Schweighauser, 2015, pp. 477-478) การล้อเลียนเสียดสีในเรื่องสั้นที่ศึกษา แม้จะไม่ได้เป็นนวัตกรรมทางการเมืองที่ชัดเจน แต่ก็มีความสำคัญในการ “ส่งเสียงรบกวน” จินตนาการของภาครัฐที่มองเสียงเป็นพาหะแห่งความก้าวหน้าในทิศทางเดียว ซึ่งเสียงรบกวนนี้ ยังให้นิยามแก่ตัวตนและความสัมพันธ์ของผู้คนในยุคที่เรื่องสั้นเหล่านี้ได้รับการเผยแพร่ด้วย

ในการนำเสนอความขัดแย้งดังกล่าวนี้ นักเขียนได้ใช้คุณสมบัติของเสียงที่กระจายไปได้ทุกทิศทางอย่างที่คอนเนอร์อธิบายไว้ข้างต้น มาใช้เป็นสื่อที่สามารถละเมิด “กรอบ” (Bal, 1997, pp. 134-135 อ้างถึงใน วันชนะ ทองคำเทา, 2555, น. 175-176) ที่ใช้แบ่งแยกความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งรวมถึง ความเป็นเมืองและชนบท พื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่สาธารณะ ไปจนถึงพรมแดนของประเทศชาติ ซึ่งทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่เผยความขัดแย้งที่ซ่อนอยู่ในโลกทางกายภาพ

บทบาทของเสียงที่ใช้นำเสนอเรื่องในลักษณะดังกล่าว แสดงให้เห็นผ่านปมขัดแย้งของเรื่องสั้นในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และเทคโนโลยีไร้สาย

เทคโนโลยีไร้สายที่จัดเป็นของค่อนข้างใหม่ที่สำคัญในทศวรรษ 2460-2470 ก็คือ โทรศัพท์และวิทยุกระจายเสียง สำหรับโทรศัพท์นั้น วารสาร *ศิลปวัฒนธรรม* ให้ข้อมูลว่า เฮนรี อาลาบาสเตอร์ (Henry Alabaster) ข้าราชการในราชสำนักรัชกาลที่ 5 นำเข้ามาใน พ.ศ. 2421 ต่อมาจึงมีการย้ายกิจการโทรศัพท์มาที่กรมไปรษณีย์โทรเลข และมีผู้ใช้งานเป็นประชาชนทั่วไปประมาณ 60 เลขหมายใน พ.ศ. 2429 แต่กว่าการใช้โทรศัพท์จะแพร่หลายทั่วไป จนมีผู้ใช้งานราว 1,400 เลขหมาย ก็เป็น พ.ศ. 2470 แล้ว (ศิลปวัฒนธรรม, 2563) ส่วนวิทยุกระจายเสียงนั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเสนอว่า พลเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้า บวรฉัตรชัยกร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน แห่งกองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข ทรงนำเข้ามาใน พ.ศ. 2470 และเริ่มส่งสัญญาณกระจายเสียงไปทั่วประเทศในปีถัดมา (สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ดังนั้น ในช่วงเวลาสองทศวรรษนี้ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งสองชนิด ยังไม่น่าจะเป็นที่คุ้นเคยในสังคมไทยโดยทั่วไปมากนัก

เรื่องสั้นแนวลึกและแนวขบขันในนิตยสารที่ตีพิมพ์ในช่วงเวลาดังกล่าวอาศัยการสร้างปมขัดแย้งหลักจากปัญหาที่เกิดจากความไม่คุ้นเคยต่อสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งสองประเภท นำเสนอมุมมองซึ่งมีความผิดพลาด ผิดฝาผิดตัว และชวนขัน ซึ่งแย้งกับมุมมองที่มีความหวังในบทความของข้าราชการข้างต้น⁷

จินตนาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีโทรศัพท์ที่เป็นจุดตั้งคลื่นรบกวนเรื่องเล่าแบบฉบับเกี่ยวกับความทันสมัยของเทคโนโลยีดังกล่าวนี้ ปรากฏในเรื่องสั้นแนวลึก ที่อาศัยการสนทนาผ่านโทรศัพท์ที่คู่สนทนาไม่เห็นหน้ากัน ทำให้หนุ่มสาวต้องรู้จักตัวตนของกันและกันผ่านเสียง มาสร้างปมปัญหาที่นำไปสู่เรื่องรักโรแมนติคที่ผิดฝาผิดตัว ในเรื่องสั้นเรื่อง “น้ำเสียง” ของ

⁷ ในทศวรรษ 2480-2510 ปรากฏการกล่าวถึงวิทยุและโทรศัพท์ในฐานะสื่อที่สร้างความแปลกแยกแก่คนในสังคมยุคใหม่ผ่านเรื่องสั้นไทยเช่นกัน แต่กล่าวถึงในบริบทและกลวิธีที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ สื่อทั้งสองชนิดได้รับการนำเสนอผ่านเรื่องผีแนวลึกลับและแนวอาชญากรรม โปรดดูบทความวิจัย “สำเนาจากปรโลก” ของผู้วิจัย (วันชนะ ทองคำเทา, 2564, น. 375-428)

ส่ง เทภาสิต (2470, น. 721-724) ที่ตีพิมพ์ใน *ไทยเชชม* ฉบับประจำวันที่ 15 กันยายน 2470 ชายหนุ่มที่โทรศัพท์ผิดเลขหมาย หลงรักเสียงของหญิงสาวผู้รับโทรศัพท์เลขหมายที่เขาโทรผิด ด้วยบทเรื่องสั้นหักมุมในตอนท้ายว่า หญิงสาวผู้นั้นคือสมทรง ผู้เป็นน้องสาวของคู่หมั้นของเขาเอง และก็มีใจให้เขาเช่นเดียวกัน

ในเรื่องสั้น ผู้เล่าเรื่องคือชายหนุ่มที่เรียกตนเองว่า “ข้าพเจ้า” เกี่ยวพาสสมทรง ผู้ที่เขาจะพบในภายหลังว่าเป็นน้องสาวของคู่หมั้น ด้วยวาทศิลป์เกินจริงยื่นยอผู้ประดิษฐ์โทรศัพท์ว่า “คุณคงไม่ทราบ, ข้าพเจ้านิยายเรื่อยไป ‘ว่าผมเพิ่งมารู้สึกเป็นครั้งแรกในชีวิตถึงปณมทานอันยิ่งใหญ่ซึ่งผู้คิดโทรศัพท์ได้ให้แก่มนุษยชาติ’ และ “คุณคงไม่ทราบ, ข้าพเจ้าพูดด้วยความตรึงตรอง ‘ถ้าไม่เปนนเพราะโทรศัพท์ ผมอาจต้องตัดสินใจไปรอบโลกจนชั่วชีวิตหาไม่โดยไม่ไต่ยินเสียงอันไพเราะของคุณ” (ส่ง เทภาสิต, 2470, น. 722)

วาทศิลป์ดังกล่าวเป็นทั้งบท “นารีปราโมทย์” และเป็นทั้งการสรรเสริญความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ส่งผลต่อการสร้าง “พรหมลิขิต” ที่ช่วยเพิ่มโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบกันได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม แต่ในขณะเดียวกัน ส่ง เทภาสิต ผู้เขียน ได้เลือกที่จะสร้างปมความรักแบบผิดฝาผิดตัวคล้ายคลึงกับที่เขาทำใน “น้ำใจของนรา” (ส่ง เทภาสิต, 2539) คือ ในขณะที่ “น้ำใจของนรา” เป็นเรื่องรักของชายหนุ่มนักเรียนนอกกับหญิงสาวที่มีคู่หมั้นอยู่แล้ว ใน “น้ำเสียง” (ส่ง เทภาสิต, 2470, น. 724) กลับเป็นฝ่ายชายหนุ่มเองที่มีคู่หมั้น และคู่หมั้นคนดังกล่าวก็เป็นพี่สาวของหญิงสาวที่เขาหมายตาไว้ตั้งแต่ไต่ยินเสียงในโทรศัพท์ เรื่องสั้นเรื่องนี้จบลงด้วยการที่สมทรงเปิดเผยว่าตนก็มีใจให้กับ “ข้าพเจ้า” เช่นเดียวกัน โดยกล่าวเป็นนัยว่าให้ชายหนุ่ม “ต่อโทรศัพท์มาถึงดิฉันเมื่อไรก็ได้” ซึ่งแม้เรื่องสั้นจะจบเพียงเท่านั้น แต่ผู้อ่านย่อมคาดเดาได้ถึงความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้นในเรื่องรักสามเส้าที่จะเกิดขึ้นต่อไปในชีวิตของตัวละครทั้งสาม ความเงิบในตอนจบเรื่อง จึงมีเสียงกึกก้องสะท้อนไหวในจินตนาการของผู้อ่าน

บทบาทของเสียงพูดในโทรศัพท์ที่ส่งผลต่อความรักของหนุ่มสาวในเรื่อง อาจไม่ได้เป็นเพียงเสียงรบกวนของเรื่องเล่าเกี่ยวกับเทคโนโลยีไร้สายในฉบับทางการเท่านั้น แต่ยังเป็นเสียงรบกวนของแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศของหญิงชายในสังคมไทยในทศวรรษ 2460-2470 อีกด้วย ดังที่บาร์เม (Barmé, 2002, pp. 157-171) เสนอว่าตั้งแต่ทศวรรษ 2450 ก็มีการถกเถียงในภาครัฐถึงการแก้ไขกฎหมายการสมรสให้เป็นแบบผัวเดียวเมียเดียวเพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญรุ่งเรืองแบบโลกตะวันตก และจนกระทั่งถึงทศวรรษ 2460 การถกเถียงดังกล่าวก็ปรากฏในบทความและบันเทิงคดีในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสื่อของชนชั้นกลางและทุกชนชั้นในสยาม ว่าควรจะคงกฎหมายและวัฒนธรรมผัวเดียวหลายเมีย ซึ่งแสดงถึงความไม่เป็นอารยะและไม่เท่าเทียมทางเพศนี้ไว้หรือไม่ และเนื่องจาก ส่ง เทภาสิต เป็นนักเขียนที่ให้ความสำคัญกับการประพันธ์ “เรื่องอ่านเล่น” ที่สะท้อนชีวิตคนธรรมดาอย่างสมจริง ต่างจากเรื่อง “ประโลมโลกย์” แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ในยุคก่อน (Subrahmanyam, 2013,

pp. 219-224) เรื่องสั้นที่ใช้เสียงพูดทางโทรศัพท์นำเสนอปมขัดแย้งของความรักที่ไม่ลงตัว
ที่เขาส่งเรื่องนี้ จึงอาจมุ่งนำเสนอแง่มุมของความรักที่ไม่อาจตัดสินอย่างเรียบง่ายได้ด้วยกฎหมาย
หรือประเพณี ซึ่งเปรียบเสมือนเสียงรบกวนระเบียบแบบแผนและวิถีปฏิบัติแห่งยุคสมัย⁸

สำหรับวิทยุ งานเขียนกระแสหลักที่นำเสนอโดยข้าราชการคนสำคัญ ได้สรรเสริญ
เทคโนโลยีวิทยุกระจายเสียงว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์สำคัญที่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทยไปใน
ทางบวก เช่น เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) หรือ “ครูเทพ” ได้
ประพันธ์คำฉันท์ “ยี่หวา’ วิทยุ” เพื่อ “เป็นที่ระลึกแห่งงานวังบ้านดอกไม้ ท่านผู้ก่อกำเนิด
วิทยุกระจายเสียงแห่งเมืองไทย” หรือคือวังของกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เมื่อ พ.ศ. 2473
โดยใช้บุคลลาธิฐานเปรียบวิทยุกับหญิงคนรัก ไว้ดังนี้

ยามกินผิยนิวิทยุยั่ว	รสลักัวระยาหาร
ยามนอนผิวนิวิทยุขาน	คิตกล่อมถนอมขวัญ
ยามเล่นผิเล่นวิทยุเพลิน	กิพเป็นบปานกัน
ยามงานผิงงานวิทยุทัน	ธูระถ้วนกระบวนเพลิน
โอ้! ว่ายี่หวาวิทยุพี	ยุวดีมิชวยเขิน
อุ่นเรือนเสมือนวิทยุเชิญ	ชีวเชิตเฉลิมเวียง

(ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา, 2480, น. 20)

จากตัวบทที่ยกมาข้างต้น การที่ “ครูเทพ” เปรียบวิทยุเสมือนหญิงคนรักนี้ เห็นได้ว่า
เป็นเพราะวิทยุได้กลายเป็นของใช้ที่แทรกอยู่ในทุกกิจกรรมของชีวิตประจำวัน ดุจดังภรรยาที่
อยู่เคียงข้างสามีตลอดเวลา ทั้งยามกิน ยามนอน ยามผ่อนคลายเพื่อความบันเทิง ทั้งนี้
การกำหนดให้วิทยุเป็นเพศหญิง ยังสื่อถึงความรักความพิศواسที่มีต่อเทคโนโลยีใหม่นี้ด้วย
ซึ่งชี้ให้เห็นทัศนคติที่มองว่าวิทยุเป็นสิ่งที่พัฒนาสิ่งแวดล้อมทางเสียงในสังคมไทยไปสู่สภาวะ
อันพึงปรารถนา

อย่างไรก็ตาม ในยุคต้นของวิทยุกระจายเสียง ความสามารถในการส่งสัญญาณวิทยุ
รวมถึงการเผยแพร่เครื่องรับวิทยุไปทั่วประเทศนั้น ยังมีปัญหาอยู่มาก ใน พ.ศ. 2477 นายพันตรี
หลวงรณสิทธิพิชัย ได้บรรยายเรื่อง “กิจการของสำนักโฆษณาการ” ทางวิทยุกระจายเสียง
เพื่อประชาสัมพันธ์กิจการของ “รัฐบาลรัฐธรรมนูญแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ที่ตั้ง
สำนักโฆษณาการขึ้นมา (ที่จะกลายเป็นกรมประชาสัมพันธ์ในภายหลัง) ในบทบรรยายดังกล่าว

⁸ อีก 2-3 ทศวรรษต่อมา การขยายตัวของแนวคิดหัวเดียวเมียเดียวในสังคมไทยนั้นส่งผลต่อภาวะที่
เรียกว่า “วิกฤตของความเป็นชาย” ที่สะท้อนในวัฒนธรรมประชานิยมอย่างเพลงรัก หรือเรื่องสั้นผี (โปรดดู
วันชนะ ทองคำเภา, 2561, 2564)

หลวงรณสิทธิพิชัยได้อภิปรายว่า ในขณะที่วิทยุกระจายเสียงนั้นมีประโยชน์มาก เพราะสามารถจะนำเสนอ “ความรู้” ให้แก่ประชาชนผู้ไม่รู้หนังสือได้ดี แต่ในประเทศไทยมีเครื่องรับวิทยุ น้อยมาก คือมีเพียงประมาณ 25,000 เครื่อง เท่านั้น ซึ่งหลวงรณสิทธิพิชัยเห็นว่า “เป็นแต่เพียง 2.5 ในร้อย ของจำนวนที่ควรมีเท่านั้น” (หลวงรณสิทธิพิชัย, 2477, น. 29) ซึ่งทั้งนี้เนื่องจาก ราคาของเครื่องรับวิทยุ นั้นแพง และไฟฟ้ายังเข้าไม่ถึงชนบทหลายแห่ง (หลวงรณสิทธิพิชัย, 2477, น. 28-33) ปัญหาที่หลวงรณสิทธิพิชัยเสนอนั้นคือ ความเหลื่อมล้ำกันระหว่างเมืองและชนบทในการเข้าถึงความรู้จากวิทยุกระจายเสียง ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะกล่าวถึงกันมาก่อนแล้วในสังคมไทย เพราะว่าปัญหานี้เป็นปมขัดแย้งของเรื่องสั้นชวนหัวที่เผยแพร่เมื่อ 3 ปีก่อนหน้านี้นี้คือเรื่อง “วิทยุทำเหตุ”

เรื่องสั้นเรื่อง “วิทยุทำเหตุ” เขียนโดย ป.ชมะโชติ และตีพิมพ์ลงใน *ไทยเชชม* ฉบับประจำวัน ที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2474 เนื้อเรื่องกล่าวถึงชีวิตในชนบทจังหวัดสุพรรณบุรีของ ทิดเหมย ผู้ได้รับยกย่องจากชาวบ้านในด้านความรอบรู้และทันสมัย เนื่องจากมีลูกชายชื่อ ไอ้แดง ทำงานอยู่ใน “โรงงานจำหน่ายกระแสไฟฟ้า” ที่กรุงเทพฯ ไอ้แดงซื้อเครื่องรับวิทยุมาให้ ทิดเหมย ทำให้เพื่อน ๆ ของทิดเหมยสนใจและอิจฉาริษยาใจกับการทำงานของเครื่องรับวิทยุ รวมทั้งตื่นเต้นกับรายการต่าง ๆ ที่ส่งสัญญาณมา เพื่อนคนหนึ่งของทิดเหมย ชื่อทิดแห้ว มีลูกสาวชื่อแดง ซึ่ง ไอ้แดง ลูกชายของทิดเหมย หมายปองอีแดง ลูกสาวของทิดแห้วอยู่ แต่ทิดแห้วไม่เต็มใจยกลูกสาวให้ ในขณะที่ตี๋มเหล่ามา ทิดเหมยและเพื่อน ๆ ได้แกะตัวเครื่องรับวิทยุออกดู และแมวของทิดแห้วก็วิ่งไล่กับแมวอีกตัวหนึ่งมาลงวงจนทำให้เครื่องรับวิทยุพัง หลังจากถกเถียงกัน และทิดเหมยเรียกร้องให้ทิดแห้วชดใช้ค่าวิทยุซึ่งแพงถึง 150 บาท ทิดแห้วก็เสียดู ต้องยกอีแดงให้หมั้นหมายกับไอ้แดงเพื่อเป็นการชดใช้แทนเงิน (ป.ชมะโชติ, 2474, น. 797-811)

ความตลกขบขันที่ค่อนข้างเกินจริงว่า ชายผู้เมามายต้องเสียลูกสาวไปเพราะวิทยุ เครื่องเดียวที่แมวทำพั้งนี้ สร้างขึ้นจากปมขัดแย้งที่วางอยู่บนพื้นฐานว่า ผู้คนในชนบทจังหวัดสุพรรณบุรีที่เป็นฉากของเรื่องยังเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีวิทยุกระจายเสียง เหล่าตัวละครจึงตื่นเต้นและสนใจเครื่องรับวิทยุ ถึงกับต้องรื้อออกดู และทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ในเรื่อง วิทยุถูกชาวบ้านขนานนามว่าเป็น “ของวิเศษ” ที่ทิดเหมยใช้หาผลประโยชน์จากการเข้าถึงเทคโนโลยีที่คนส่วนใหญ่ไม่เคยสัมผัส กล่าวคือ

เดี๋ยวนี้ชาวบ้านเกิดถือกันกะฉ่อนอีกแล้ว ว่าทิดเหมยมีของวิเศษ ถึงกับกลางคืนที่บ้านแกต้องรับแขกคืนละหลายสิบคน ชาวบ้านต้องช่วยกันออกสตางค์เฉลี่ยเป็นค่าน้ำชาหามากพลูบหรีให้แกทิดเหมยสำหรับเลี้ยงดูทุก ๆ คืน เงินจำนวนนี้ถูกทิดเหมยหักกึ่ง คือเป็นค่าหามากพลูบหรีเสียกึ่งหนึ่ง อีกกึ่งหนึ่งเป็นค่าภาษี “รัฐบาล” ของแก ของวิเศษตามที่ชาวบ้านแตกตื่นกันมาดูนั้นหาซื้ออื่นไกลเลย คือวิทยุเครื่องเล็ก ๆ เครื่องหนึ่งของแกนั่นเอง วิทยุเครื่องนี้ลูกชายของแกซื้อมาให้จากกรุงเทพฯ

(ป.ชมะโชติ, 2474, น. 589)

หากเทียบกับใน พ.ศ. 2473 ที่กรุงเทพฯ ซึ่ง “ครูเทพ” ได้นำเสนอวาทศิลป์ว่าวิทยุกลายเป็นสิ่งคุ้นเคยในชีวิตของผู้คน จนกระทั่งเป็นเหมือนกับภรรยาคู่ชีวิตแล้ว สิ่งแวดล้อมทางเสียงระหว่างเมืองและชนบทในทศวรรษ 2470 น่าจะยังแตกต่างกันเป็นอย่างมาก เพราะการเผยแพร่เทคโนโลยีวิทยุยังไม่ทั่วถึงด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน สุมาลี วีระวงศ์ (2547, น. 26) เห็นว่าในเรื่องสั้นของไทยตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2443-2457) นั้นนักเขียนเริ่มตระหนักถึงความแตกต่างเหลื่อมล้ำของชีวิตคนไทยใน “สังคมระดับกลางและต่ำซึ่งกำลังแยกห่างจากสังคมระดับสูงมากขึ้นทุกที” ซึ่งสุมาลีมองว่าเป็นพัฒนาการสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมไทยสะท้อนสภาพชีวิตและสังคมได้สมจริงยิ่งขึ้น ความเหลื่อมล้ำในที่นี่ ไม่ได้เป็นเพียงความไม่เท่าเทียมของการได้สัมผัสอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใหม่ ๆ อย่างเครื่องเล่นวิทยุเท่านั้น แต่ยังเป็นความเหลื่อมล้ำของความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่จากตะวันตกอย่างเครื่องเล่นวิทยุด้วย ดังที่ไกล่รุ่งเห็นว่า “วิทยุทำเหตุ” นี้สะท้อนภาพการรับวิทยากรใหม่ ๆ จากตะวันตกมา โดยที่ยังไม่เข้าใจวิทยากรนั้นอย่างถ่องแท้ (ไกล่รุ่ง อามระดิษ, 2533, น. 71)

ในขณะที่วรรณกรรมกลุ่มหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เขียนในรูปแบบสารคดี ตีพิมพ์ในวารสารของทหารและตำรวจ จะยกย่องเทคโนโลยีไร้สายอย่างโทรศัพท์และวิทยุว่าเป็นตัวแทนความเจริญแบบตะวันตกที่มนุษย์จะสามารถควบคุมและนำมาใช้ประโยชน์ทางการเมืองการปกครองได้ เรื่องสั้นแนวรักและแนวขบขันที่ยกมากลับทำหน้าที่เป็นเสียงรบกวนของภาพตัวแทนสื่อและเทคโนโลยีในนิตยสารที่เป็นทางการข้างต้น โดยเลือกสร้างปมขัดแย้งของเรื่องจากความสับสนของเทคโนโลยีไร้สาย อันนำมาสู่ความผิดฝาผิดตัว สับสน และผิดพลาดในชีวิตประจำวันของคนในสังคม ความขัดแย้งที่อภิปรายในหัวข้อย่อยนี้ เกิดขึ้นได้เพราะผู้เขียนเรื่องสั้นเลือกจะสร้างปมขัดแย้งจากเสียง ซึ่งมีคุณสมบัติสามารถทะลุทะลวงเส้นแบ่งหรือ “กรอบ” ระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ ในสังคมได้ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงพื้นที่ที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน และทำให้ความแตกต่างเหล่านั้นได้เผชิญหน้ากันขึ้น ไม่ว่าจะพื้นที่ที่ครอบครัวยุคเก่าและครอบครัวของสังคม และพื้นที่ของเมืองและชนบทซึ่งดูเหมือนจะมีโลกทัศน์ที่แตกต่างกัน

เสียงรบกวนทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ ยังชี้ให้เห็นประเด็นที่จริงจังกวาคือ ความเหลื่อมล้ำแตกต่างระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท ที่นำเสนอผ่านความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีไร้สายในหัวข้อถัดไป ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเรื่องความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทผ่านการวิจารณ์สิ่งแวดล้อมทางเสียงในสังคมเมืองสมัยใหม่ เพื่อขยายความประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งเรื่องนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

(2) ความแปลกของสังคมเมืองสมัยใหม่

นักวิชาการด้านเสียงศึกษาชี้ให้เห็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของการเกิดสังคมเมืองสมัยใหม่นั้นคือ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางเสียง เนื่องจากเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น รถยนต์ รถไฟ เครื่องจักร และการอยู่ร่วมกันของคนจำนวนมาก แซม ฮัลลiday (Halliday, 2015, pp. 52-57) วิเคราะห์เสียงกับภาวะสมัยใหม่ในบันทึกคดีอังกฤษและอเมริกันต้นทศวรรษที่ 20 และตั้งข้อสังเกตว่า การบรรยายถึงเสียงในบันทึกคดีเหล่านี้ ทำให้มนุษย์ในเมืองเกิดภาวะที่แปลกแยกจากเสียงต่าง ๆ ในเมือง มนุษย์อาจจะรู้สึกว่าได้อยู่กับตนเอง เช่น ได้ยินเสียงฝีเท้าตนเองขณะเดินหรืออยู่ในห้องส่วนตัว แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็อาจรู้สึกที่ตนเองสะท้อนและผสมผสานกลมกลืนไปกับเสียงต่าง ๆ ในเมือง เช่น เสียงของมนุษย์คนอื่น ๆ และยวดยานพาหนะ ซึ่งทำให้เกิดการนิยามตัวตนของตัวเองผ่านเสียงและความสัมพันธ์ในสังคม ฮัลลiday เห็นว่าสภาวะทั้งสองอย่างที่ไม่ได้ตรงข้ามกันเสียทีเดียว เพราะการสะท้อนและกลมกลืนกับเสียงต่าง ๆ ก็อาจช่วยเน้นเอกลักษณ์ของปัจเจกบุคคลที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ ได้เช่นกัน

ในเรื่องสั้นไทยที่ศึกษา เสียงต่าง ๆ ในพื้นที่เมืองถูกยกมาเปรียบเทียบและนิยามอัตลักษณ์ของตัวละครผ่านมุมมองที่เน้นความแตกต่างระหว่างตนเองกับคนและสิ่งแวดล้อมทางเสียงในเมือง ตัวละครที่ตระหนักถึงความซับซ้อนยกย่อนของเสียงและอัตลักษณ์ของคนในเมืองได้อย่างมากก็คือตัวละครจากชนบทที่ได้เดินทางเข้าไปในเขตพื้นที่เมือง เช่น ในเรื่องสั้น “บ้านนอกเข้ากรุง” ของ ปักข์ใต้ ซึ่งตีพิมพ์ใน *เริงรมย์* ฉบับปีที่ 2 เล่มที่ 21 ประจำวันที่ 1 กันยายน 2471 ลุงอ่ำเล่าเรื่องหนานอิน ลูกจ้างจากจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ตื่นตาตื่นใจกับสิ่งประดิษฐ์ในกรุงเทพฯ ทั้งภาพยนตร์อาหาร และยวดยานพาหนะ จนแสดงความเข้าใจผิดต่าง ๆ ออกมา ทำให้ลุงอ่ำขบขัน และหนานอินอับอาย (ปักข์ใต้ 2471 อ้างถึงใน ไกลรุ่ง อามระดิษ, 2533, น. 323-330) ความพิศวงต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ ของหนานอิน แสดงออกผ่านความพยายามทำความเข้าใจเทคโนโลยีอย่างรถไฟ ผ่านคำบรรยายภาพและเสียงของรถไฟให้เป็นเสมือนสัตว์ที่มีชีวิตที่ “หน้าตามู่มู่นากลัว, มีแรงมากไม่รู้เอามาจากไหน, มันดูดพวกเจ้าหน่องตามมันไปได้หลาย ๆ หอ, ยืนนิ่ง ๆ เสียงมันถอนใจฮืดฮืด ๆ. พอเจ้าคนหนึ่งขึ้นไปขี่หลัง, มันตบตังฉาด. มันคงเจ็บ, เสียงร้องวี๊ด วี๊ดเข้าหู. แล้วเลยเยี้ยวแตกไหลซู่ซ่า ๆ. บ๊ะ! ที่นี้ออกได้เปิดแนวไม่เหลือวหลังเขี้ยวเอ็งเอ๊ย.

(บัญชีได้ 2471 อ้างถึงใน ไกล่รุ่ง อามระดิษ, 2533, น. 328-329)” ซึ่งทำให้ลุ่มอ่าทั้งขบขันและชื่นชมในจินตนาการของหนานอิน⁹

ไกล่รุ่งวิเคราะห์ว่า หนานอินเป็นตัวแทนของ “ความเป็น เซย” ของตัวละครชาวชนบทในเรื่องที่น่าสนใจคือ ชื่อ “หนานอิน” นั้นอาจเป็นการเล่นคำสแลง “อิน” ซึ่งไกล่รุ่งเสนอว่าในยุคนี้หมายถึง คนที่เซยและไม่ทันสมัย รวมทั้งเรื่องสั้นที่ไกล่รุ่งยกตัวอย่างในหมวดตัวละครที่เป็นเซยนั้น ก็มีตัวละครชื่ออินอีกบางเรื่อง ไกล่รุ่งยังเสนออีกว่า ความพิศวงต่อเทคโนโลยีที่มีใช้ในเมืองหลวงของอิน ในนัยหนึ่งก็เป็นภาพสะท้อนความเคยชินของชาวกรุงเทพฯ ที่มีต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ของตะวันตก (ไกล่รุ่ง อามระดิษ, 2533, น. 68-78)

ดังนั้น ความอับอายของหนานอินจึงสะท้อนให้เห็นว่าความพยายามเข้าใจเทคโนโลยีสมัยใหม่ผ่านภาพและเสียงของคนชนบทที่สร้างทั้งความขบขันและชื่นชมให้กับคนในเมืองนั้นเป็นการเน้นย้ำความแตกต่างของโลกทัศน์ระหว่างผู้คนในเมืองและชนบทความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ซึ่งความแตกต่างนี้ บางครั้งก็ได้รับการนำเสนอให้เป็นเรื่องจริงจังและรุนแรงถึงขั้นอาชญากรรม

ในเรื่องสั้น “รางวัลแข่งขัน” ของ มรกต¹⁰ ซึ่งตีพิมพ์ใน *ไทยเซซม* ฉบับประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2467 ผู้เล่าเรื่องเรียกตนเองว่า “ข้าพเจ้า” ได้สังเกตเหตุการณ์ที่ชายหนุ่มกับท่านเจ้าคุณที่มาจากหัวเมืองแห่งหนึ่ง แข่งกันเอาใจนางเอกละครเวทีชื่อแม่วิลัย ด้วยการให้พวงมาลัยและมอบเงินให้นาง ทั้งสองแข่งกันหลายรอบด้วยจำนวนเงินที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนท่านเจ้าคุณได้รับชัยชนะด้วยการให้เงินถึง 1,000 บาท ทุกครั้งที่ชายทั้งสองมอบเงินให้แม่วิลัยมาก ๆ คนดูในโรงละครจะปรบมือแสดงความยินดีเสียงดัง และคอยเชียร์การแข่งขันระหว่างชายทั้งสอง แต่ในตอนท้ายเรื่องก็หักมุมว่า ชายหนุ่มที่พ่ายแพ้ให้แก่ท่านเจ้าคุณนั้น ที่แท้เป็นสามีของแม่วิลัย ที่คงจะร่วมมือกันหลอกให้ท่านเจ้าคุณเสียเงินจำนวนมาก เรื่องจึงจบลงด้วยการที่ท่านเจ้าคุณรำพึงถึงความน่าพิศวงของบางกอก (มรกต, 2467, น. 871-880)

ในการหลอกลวงต้มตุ๋นท่านเจ้าคุณอย่างแยบยลโดยสองสามีภรรยานี้ สิ่งกระตุ้นที่ทำให้ท่านเจ้าคุณหลงกล นั่นคือความตื่นเต้นของฝูงชนคนดูในโรงละครที่คอยปรบมือและส่งเสียงเชียร์ ซึ่ง มรกต ผู้เขียนเรื่องสั้น จะบรรยายถึงเสียงปรบมือของผู้ชมเข้าไปตลอดทั้งเรื่อง จนดูเหมือนว่าเสียงปรบมือดังกล่าวนั้นคอยกำกับการกระทำของตัวละครหลักอยู่อย่าง อ้อ ๆ เช่น ในระหว่างการแสดงเมื่อวิลัยแสดงได้ดี ผู้ชมก็ปรบมือลั่น เป็นจังหวะให้สามีของแม่วิลัย ซึ่ง “ข้าพเจ้า” ขนานนามอยู่

⁹ การเปรียบเทียบดังกล่าวอาจมีนัยสำคัญในการเชื่อมโยงยุคโบราณเข้ากับยุคสมัยใหม่ ดังที่ฮัลลiday (Halliday, 2013, p. 15 อ้างถึงใน วันชนะ ทองคำเกา, 2564, น. 401) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การพรรณนาเครื่องจักรสมัยใหม่อย่างรถไฟให้มีภาพและเสียงเหมือนกับสัตว์ เป็นวิธีการพรรณนาที่ลบล้างเส้นแบ่งระหว่างยุคโบราณกับยุคสมัยใหม่ที่พบอยู่ในจินตนาการของนักเขียนโมเดิร์นนิสม์

¹⁰ หนังสือ *สยามพิมพ์การ: ประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย* (2549) ระบุว่า นามปากกา “มรกต” (สะกดด้วย ด) เป็นของพระยาสุนทรพิพิธ (น. 222)

ในใจว่า “พ่อพวงมาลัย” รีบไปให้รางวัล กล่าวคือ “พอดีไม่ช้าแม่นางเอกปล่อยเม็ดสำคัญขึ้นอีก คนดูก็ตบมือกันยกใหญ่จนโรงแทบพัง พ่อพวงมาลัยปรารถถึงนำเวทีย เขายื่นธนบัตรให้แม่โฉมเอก อย่างช้า ๆ ทีละฉบับคล้ายจะนับให้คนเห็นทั่วกัน” (มรกต, 2467, น. 875) และในเวลาต่อมา ท่านเจ้าคุณ (หรือที่ข้าพเจ้าเรียกว่า “ท่านแแบ้งก์”) ก็ขอให้เสียงปรบมือเงียบลง เพื่อตนเองจะได้ แสดงบทบาทในการมอบเงินจำนวนมากให้แม่วิไลบ้าง กล่าวคือ “พอเสียงตบมือสงบลง พ่อพวงมาลัยเดินยกไหล่หัวเราะเยาะผ่านหน้าท่านแแบ้งก์ไปหนึ่งที่ ท่านเจ้าคุณแแบ้งก์ก็ยิ้มเหยย ๆ ลูกขึ้นเดินยกไหล่ไปยังนำเวทียบ้าง” (มรกต, 2467, น. 876)

เหตุการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สองสามีภรรยาหนักตมต้นใช้ความตื่นเต้นของตัวละคร ผู้ชมซึ่งประกอบด้วยคนหลาย ๆ คน ที่แสดงออกถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันผ่านเสียงเชียร์ ภาวะกระตุ้นความฮึกเหิม และทำให้ท่านเจ้าคุณไม่ระวังตัวจนเสียรู้ สิ่งที่เรื่องสั้นเรื่องนี้วิจารณ์ จึงไม่ได้เป็นเพียงนักตมต้นเสียทีเดียว แต่น่าจะเป็นพฤติกรรมประหลาดของผู้ชมที่รวมตัวกัน ในโรงละครพากันแสดงความปรารถนาที่จะได้ดูคนรวยที่เจ้าชู้ต่อสูกันโดยใช้เงินอวดรวย แข่งกันมากกว่า ตัวบทเรื่องสั้นแสดงทัศนะว่า ความประหลาดเช่นนี้เป็นลักษณะอันบิดเบี้ยว ของคนเมืองในกรุงเทพฯ โดยวิจารณ์ผ่านคำพูดของท่านเจ้าคุณจากหัวเมืองในตอนปิดเรื่อง ที่เลือกจะวิจารณ์สังคมของ “บางกอก” โดยรวมว่า “นี่นะบางกอก บางกอกเช่นนี้เองนะ” (มรกต, 2467, น. 880) แทนที่จะตำหนิวิไลและสามี คนร้ายในเรื่องจึงอาจไม่ใช่เพียงนักตมต้น แต่เป็น สำนึกของคนในสังคมที่ตื่นเต้นหลงใหลในเงินตรา และแสดงออกอย่างบ้าคลั่งผ่านเสียงปรบมือ โห่ร้อง เป็นแรงกดดันจากสังคมที่ส่งผลต่อการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในเมืองโดยไม่รู้ตัว การใช้มุมมองของคนจากหัวเมืองที่ออกจากพื้นที่ของตัวเองมายังเมืองหลวงอย่างท่านเจ้าคุณ จึงช่วยเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นความผิดปกติเช่นนี้ได้ชัดเจนขึ้น

นอกจากเรื่องสั้นเรื่องนี้จะเป็นหนึ่งในเรื่องสั้นที่นำเสนอภาพของชาวต่างจังหวัดที่ “ล้ำเส้น” เข้ามาในพื้นที่เมือง จึงได้รับภัยจากเมืองหลวงแล้ว ในแง่ของพื้นที่ การที่เหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องเกิดในฉากโรงละคร ก็สอดคล้องกับภาวะสมัยใหม่ในแง่ที่โรงละครเป็นพื้นที่ของความบันเทิง ที่ทันสมัยในทศวรรษ 2460 ด้วย ดังที่จิรวัดน์ แสงทอง (2546, น. 185-188) ศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ทศวรรษ 2460 เป็นต้นมา กรุงเทพฯ กลายเป็นเมืองที่ผู้คนและรถยนต์พลุกพล่าน ในตอนกลางคืน เนื่องจากมีมหรสพ ภาพยนตร์ ร้านอาหาร ภัตตาคาร และสถานเริงรมย์ ที่เปิด ให้บริการในเวลากลางคืนเพิ่มขึ้นจากยุคก่อนเป็นจำนวนมาก พื้นที่ของกรุงเทพฯ ที่มีสิ่งแวดลอม ทางเสียงที่แปลกประหลาด จึงไม่ได้ประหลาดเพียงเพราะเป็นพื้นที่เมืองหลวง แต่ยังเป็นเพราะว่า เป็นพื้นที่ของการเที่ยวเตร่ในโลกสมัยใหม่ที่คนจากนอกเมืองหลวงหรือนอกแควดวงของผู้นิยม ความบันเทิงรู้สึกแปลกแยกและไม่คุ้นเคย ไปจนถึงเป็นอันตรายจากมิชฉาชีพ

เรื่องสั้นเรื่อง “รางวัลแข่งขัน” ได้สร้างสิ่งแวดลอมทางเสียงที่โกลาหล ซึ่งเป็นเสียง ครอบคลุมทางวัฒนธรรมที่วิพากษ์วิจารณ์ภาวะสมัยใหม่ในเมืองจากมุมมองของ “คนนอก” ที่มา จากต่างเมืองและความเจริญทางเทคโนโลยีแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในประเทศเดียวกันก็ตาม

ความขัดแย้งและโกหกหลอในยุคเดียวกันนี้ ยังได้รับการจินตนาการผ่านเรื่องสั้นที่นำเสนอความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ทั้งเชื้อชาติที่หลากหลายในพื้นที่ของประเทศไทย และคู่ขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติตะวันตก/ตะวันออก ที่นำเสนอผ่านเรื่องราวของตัวละครที่เคยได้อาศัยอยู่ในต่างประเทศด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในหัวข้อต่อไป

(3) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเชื้อชาติ

ในทัศนะของนักประวัติศาสตร์เสียง การนิยามให้เสียงบางอย่างเป็นเสียงรบกวนที่แปลกปลอมในพื้นที่เมืองนั้น อาจมองว่าเป็นการกีดกันคนเชื้อชาติอื่นที่เป็นต้นกำเนิดของเสียงดังกล่าวก็ได้ ดังที่เดวิด เฮนดี้ (Hendy, 2014, pp. 242-246) ตั้งข้อสังเกตว่า การที่นักเขียนอังกฤษบางท่านในลอนดอนเมื่อทศวรรษที่ 19 พยายามหลีกเลี่ยงและกำจัดเสียงดนตรีบนท้องถนนที่บรรเลงโดยนักดนตรีต่างชาติ นั้นแฝงความคิดของชนชั้นกลางที่รังเกียจเชื้อชาติอื่น ๆ ที่อพยพเข้ามาในประเทศและใช้ชีวิตอยู่ในเมือง เช่น นักดนตรีชาวอิตาลีในบริบทของเสียงในวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยเสนอไปข้างหน้าแล้วว่า แพล็ต (Platt, 2019, pp. 367-381) ชี้ให้เห็นสภาวะการณ์ที่สิ่งแวดล้อมทางเสียง ภาษา คำ และการสนทนาในสังคมไทย มักจะสะท้อนให้เห็นการแบ่งประเภท ลำดับชั้น เพศ และกาลเทศะ การจินตนาการและพรรณนาถึงเสียงของเชื้อชาติต่าง ๆ ในฐานะเสียงรบกวน ผ่านกลวิธีการประพันธ์เรื่องสั้น จึงอาจสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเชื้อชาติในยุคสมัยที่ศึกษาได้

ประเทศไทยในทศวรรษ 2460-2470 มีลักษณะเป็นสังคมหลายเชื้อชาติ แต่คนไทยบางกลุ่มน่าจะภาคภูมิใจในเชื้อชาติไทยอยู่ไม่น้อย และมองชนชาติอื่นที่อพยพมาว่าด้อยกว่าตนเอง ในเรื่องสั้นบางเรื่องจึงปรากฏการนำเสนอเสียงของชนชาติอพยพเหล่านี้ให้เป็นเสียงรบกวน เสียงรบกวนที่ถูกจินตนาการในตัวตนเหล่านี้จึงแสดงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเชื้อชาติที่ถูกมองว่าเหนือกว่า กับเชื้อชาติของคนส่วนน้อยที่ “ละเมิดกรอบ” เข้ามาในพื้นที่ของประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกัน นักเขียนไทยก็ตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้ในบริบทที่ใหญ่กว่าชาติไทยและสังคมเอเชีย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างตะวันออกและตะวันตกที่ความซับซ้อนนี้ได้รับการนำเสนอผ่านเรื่องสั้นของนักเขียนที่เป็น “นักเขียนนอก” บางคนด้วย

ในเรื่องสั้นเรื่อง “ยามชวย” ของทิตคุ้ย ซึ่งตีพิมพ์ใน *ไทยเชชม* ฉบับประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2471 ผู้เล่าเรื่องคือ “ข้าพเจ้า” นั่งรถไฟสายใต้จากชุมพรเพื่อกลับไปยังจังหวัดนครปฐม ซึ่ง “ข้าพเจ้า” ไม่พอใจสภาพแวดล้อมในรถไฟที่มี “เจ๊ก” และ “แขก” ซึ่งมีเสียงดังและไม่น่ามอง ส่วนนอกรถก็มีแต่ “สาวแก่แม่ค้า” ซึ่งไม่มีสิ่งที่ทำให้ “ข้าพเจ้า” รู้สึก “เย็นตาสบายใจ” จนในที่สุดได้พบผู้โดยสารหญิงสาวสวยชื่อ พะยุง ที่เดินทางมากับข้าพเจ้าเพื่อจะไปจังหวัดนครปฐม “ข้าพเจ้า” ตีใจมากและคิดจะสานต่อความสัมพันธ์ จนกระทั่งมีชายเสียสติมาทักทาย “ข้าพเจ้า” และชวนคุยอย่างสนิทสนมด้วยเรื่องราวที่ไม่ปะติดปะต่อกัน ทำให้ “ข้าพเจ้า” รู้สึกโชคร้ายที่ต้องมาพบเหตุการณ์ดังกล่าว อีกทั้งยังพบความจริงว่า พะยุงมีสามีอยู่แล้ว จึงสรุปว่าการนั่งรถไฟครั้งนี้เป็น “ยามชวย” อย่างแท้จริง (ทิตคุ้ย, 2471, น. 824-827)

ในการนำเสนอความโชคร้ายต่าง ๆ ของ “ข้าพเจ้า” นั้น “เจ๊ก” หรือคนไทยเชื้อสายจีน และ “แขก” ถูกนำเสนอให้เป็นความโชคร้ายที่ผูกติดกับภาพเหมารวมของเชื้อชาติ ที่เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมทางเสียงที่ไม่น่าพิสมัย กล่าวคือ ผู้เขียนพรรณนาให้สองเชื้อชาติดังกล่าวส่งเสียงรบกวนและทำกิริยาที่ไม่น่ามอง กล่าวคือ คนไทยเชื้อสายจีนสามคนนั้นคุยกันเสียงดังและไม่สุภาพ “ซึ่งถ้าฟังแต่เรื่องโดยไม่มองดูแล้ว บางทีอาจจะเข้าใจว่ามีจำนวนคนอยู่ครึ่งโหลเป็นอย่างน้อย และจะยังเข้าใจต่อไปอีกว่า เจ๊กเหล่านั้นเกิดทะเลาะกันมากกว่าที่จะคุยกันอย่างสุภาพ” (ทิตคุย, 2471, น. 824) ในขณะที่คนไทยเชื้อสายจีนอีกคนนั้น “นอนแบะท่าเต็มม้านั่ง นำลายในปาก เปนพอง เสียงกรนครอก ๆ ไม่ได้หยุดหย่อน” (ทิตคุย, 2471, น. 824) ส่วนคนเชื้อสายแขกนั้น “แขกหมวดดกกำลังทำธุระอยู่กั๊กกล้วยหอมใส่ ๆ หาย ๆ เข้าไปในปากตั้งครึ่งหัวก่อนหัวแล้ว” (ทิตคุย, 2471, น. 824) การพรรณนาดังกล่าวนับเป็นการใช้ภาพและเสียงมาสร้างความเป็นอื่นให้กับเชื้อชาติจีนและแขกในสังคมไทย โดยนำเสนอให้เป็นส่วนเกินที่สร้างความรำคาญให้กับคนไทยที่กำลังเดินทางด้วยการขนส่งสาธารณะที่ทันสมัยอย่างรถไฟ

ในขณะที่เดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยและชาวตะวันตกก็ได้รับการนำเสนอในเรื่องสั้นจาก *ไทยเขษม* ด้วย ซึ่งเป็นการนำเสนอที่ชี้ให้เห็นความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเชื้อชาติ ในยุคที่นักเขียนจำนวนมากเป็น “นักเรียนนอก” จากยุโรป ที่กลับมาสร้างวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มที่แสดงถึงความโอ้อ่าและทันสมัยแบบตะวันตกในสังคมไทย ซึ่งภาวะที่ความเป็นตะวันตกถูกนำเสนอภาพตัวแทนเพื่อเชื่อมโยงกับการสร้างอัตลักษณ์ของชาวตะวันออกอย่างสังคมไทยดังที่กล่าวนี้ อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู (2560, น. 73-79) อธิบายว่าเป็นภาวะแบบ “อัสตงคตนิยม (Occidentalism)” หรือความนิยมตะวันตก ซึ่งส่งผลต่อความคิด ความรู้สึก และปฏิกริยาที่คนไทยตั้งแต่ปลายศตวรรษ 2400 มีต่อความเป็นตะวันตกที่เข้ามาสู่สังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นทำที่แบบหวาดระแวง หรือแบบชื่นชมยกย่องวัฒนธรรมตะวันตกก็ตาม อาทิตย์เห็นว่าทำที่ทั้งสองแบบนี้อาจกำกวมปะปนกัน ผสมผสาน หรือต่อสู้อยู่ในสังคมวัฒนธรรมไทยตั้งแต่ต้นศตวรรษ 2400 เป็นต้นมาก็ได้

นักเขียนไทยคนสำคัญในยุคแรกๆของบันเทิงคดีที่พูดถึงคู่ขัดแย้งด้านเชื้อชาติระหว่างตะวันตกและตะวันออกคือ หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รัชพัฒน์ ได้เขียนเรื่องสั้นที่สะท้อนภาวะอัสตงคตนิยมในมุมมองของภาวะสมัยใหม่ทางเสียงไว้ คือเรื่องสั้นเรื่อง “ดาราคู่ชีพ” ซึ่งตีพิมพ์ใน *ไทยเขษม* ฉบับประจำเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2472 ซึ่งเล่าผ่านมุมมองของตัวละครชื่อ เจริญ และ ฉวี จุลมณี ได้ติดตามบิดาผู้เป็นเลขานุการสถานทูตไปอาศัยอยู่และเรียนต่อในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้คุ้นเคยกับวัฒนธรรมผู้ดีของตะวันตก จนกระทั่งบิดาของทั้งสองเสียชีวิต เจริญและฉวี ในวัย 20 และ 19 ปี จึงได้ไปอาศัยอยู่กับเพื่อนชาวอังกฤษของบิดาผู้ล่วงลับ คือ ครอบครัวคาร์เตอร์ ซึ่งรักและเอ็นดูสองพี่น้องจากสยามมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อในภายหลัง บุตรสาวของมิสเตอร์และมิสซิสคาร์เตอร์ ชื่อ เจอนีนน์ ได้มาพบชาวสยามทั้งสองอยู่ที่บ้าน เจอนีนน์ก็รังเกียจและไม่ยอมคบหาด้วย เพราะเคยได้ฟังจาก

คนรักเก่าว่า ประเทศสยามไม่ศิวิไลซ์ทั้งทางวัตถุและจิตใจ แต่เมื่อเจอนั้นพบว่าเจริญและฉวี มีกีริยามารยาทแบบผู้ดีตะวันตก อีกทั้งมีความสามารถเล่นดนตรีตะวันตก คือ ไวโอลิน และเปียโน ร่วมวงกับชาวอังกฤษได้อย่างไพเราะ เจอนั้นก็ยอมรับสองพี่น้องชาวสยามเป็นเพื่อน และได้กลายเป็นคนรักของเจริญในที่สุด แต่ความรักครั้งนี้ไม่สมหวังเพราะถูกสองสามีภรรยาจารย์เตอร์ กีดกันเนื่องจากไม่เชื่อในความรักต่างเชื้อชาติ เมื่อเจริญสำเร็จการศึกษา กลับมาที่สยาม เขาจึงมีรูปถ่ายของคนรักชาวตะวันตก ซึ่งผู้เขียนเรียกว่า “ดาราคู่ชีพ” คือรูปของเจอนั้น ประดับไว้เป็นที่ระลึกในห้องนอน (หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง ทรัพย์พันธ์, 2472, น. 905-920)

หากพิจารณาเรื่องสั้นเรื่องนี้เทียบกับเรื่องสั้น “ยามชวย” ที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่าเมื่อ “ดาราคู่ชีพ” ใช้ฉากที่กว้างขวางเกินกว่าขอบเขตของประเทศไทย อัตลักษณ์ในฐานะ “คนไทย” ที่เคยมองว่าตนเหนือกว่าชนชาติผู้พวยพอย่างจีนและ “แขก” ก็กลับถูกมองว่าต่ำต้อย เพราะต้องเผชิญกับมุมมองเหยียดเชื้อชาติของชาวตะวันตกที่มองว่าคนตะวันออกยังไม่เข้าถึงความเจริญทั้งทางวัตถุและจิตใจ แต่ที่น่าสนใจอย่างมากคือ ตัวละครหลักคือเจริญและฉวี สามารถเอาชนะการดูถูกนั้นได้ โดยใช้วัฒนธรรมทางเสียง คือความรู้ความสามารถเกี่ยวกับดนตรีตะวันตก คือไวโอลินและเปียโน ในการพิสูจน์ “ความศิวิไลซ์” ของคนไทยที่เติบโตมาในสังคมของผู้ดีในโลกตะวันตก การนำเสนอเสียงดนตรีให้เป็นเครื่องมือวัดคุณค่าของคนเพื่อต่อต้านการเหยียดเชื้อชาตินี้ จึงยังไม่ได้แก้ปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการเหยียดเชื้อชาติไทยในเรื่อง เพราะเป็นเพียงการพิสูจน์ว่าทั้งสองมีอัตลักษณ์ทั้งแบบตะวันออกและตะวันตกอยู่ในตัว ด้านที่เป็นตะวันตกจึงช่วยให้ตัวละครได้รับการยอมรับ ที่จริงแล้ว เนื้อหาตอนนี้จึงเป็นเพียงการยกย่องความรู้ความสามารถของ “นักเรียนนอก” อย่างเจริญและฉวีที่แตกต่างจากคนไทยทั่วไป ซึ่งเป็นแนวทางแบบ “อัสตงคตินิยม” ที่ใช้วัฒนธรรมทางเสียงแบบตะวันตกมาแนะนำเสนอภาพตัวแทนของนักเรียนนอกในบริบทสังคมไทยมากกว่า โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่าเรื่องสั้นเรื่องนี้เขียนเป็นภาษาไทย สำหรับผู้อ่านชาวไทย

ในแง่ความสำคัญในการนำเสนอภาวะสมัยใหม่ในสังคมไทยต้นทศวรรษ 2470 “ดาราคู่ชีพ” จึงมีบทบาทเป็น “เสียงรบกวนทางวัฒนธรรม” ที่ช่วยสร้างความซับซ้อนให้กับปัญหาของการนิยามตนเองของคนไทยในมุมมองของเชื้อชาติ ทั้งในและนอกประเทศ

กรณีศึกษาจากเรื่องสั้นทั้งสามกลุ่ม ชี้ให้เห็นว่า สื่อและเทคโนโลยีเกี่ยวกับเสียงและสิ่งแวดล้อมทางเสียงในสังคมไทยสมัยใหม่ ทศวรรษ 2460-2470 นั้น ไม่ได้มีแต่แง่มุมของความเจริญรุ่งเรืองและความเป็นระบบระเบียบอย่างที่นำเสนอในบทความของข้าราชการและฝ่ายปกครองของบ้านเมืองเท่านั้น แต่เสียงและวัฒนธรรมทางเสียงที่เข้มข้น ทะลุทะลวงกรอบของพื้นที่และสังคมไปทุกหนทุกแห่ง กลับสร้างความวุ่นวาย วิดกกังวล สับสน และขัดแย้งในสังคมไทยมากขึ้น ไม่ว่าจะเสียงที่มีความหมายในรูปแบบของถ้อยคำหรือไม่ หรือได้รับการนำเสนอในรูปแบบของเรื่องสั้นตลกขบขันหรือเรื่องรักโศกก็ตาม

เรื่องสั้นที่นำเสนอปมขัดแย้งผ่านเสียงรบกวน แสดงให้เห็นความวุ่นวายอันเกิดจากเสียงที่ข้ามกรอบของพื้นที่ส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะ (“น้ำเสียง” “ยามชวย”) เมืองกับชนบท (“วิทย์ทำเหตุ” “บ้านนอกเข้ากรุง” “รางวัลแข่งขัน”) และโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก (“ดาราคู่ชีพ”) วรรณกรรมกลุ่มนี้จึงมีบทบาทเป็นสิ่งที่ชไวท์เฮาเซอร์ (Schweighauser, 2015, pp. 475-484) เรียกว่า “เสียงรบกวนของวัฒนธรรม” ในสังคมไทยราวหนึ่งทศวรรษก่อนเปลี่ยนแปลง การปกครอง ที่ปรากฏความเข้มข้นในการใช้วรรณกรรมถ่ายทอดเสียงรบกวนให้ตั้งกึกก้องในหน้านิตยสารซึ่งดูราวกับเป็นหนังสืออ่านเล่นที่ไม่มีอิทธิฤทธิ์ใด ๆ แต่ก็ย่อมมีความหมายต่อผู้อ่าน ไม่ว่าจะผู้อ่านแต่ละคนจะมีวิธีการ “ไต่ยีน” เสียงรบกวนเหล่านั้นอย่างไร

3. สรุปลและอภิปรายผลการวิจัย

ในขณะที่งานด้านประวัติศาสตร์และวรรณกรรมสมัยรัชกาลที่ 6 และ 7 จำนวนหนึ่งจะมุ่งวิเคราะห์การคลี่คลายทางความคิดของผู้อ่านและผู้เขียนที่เป็นชนชั้นกลางในยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้งานเหล่านี้มองหาระบบความคิดที่สะท้อนศีลธรรม คุณธรรม และโลกทัศน์ของผู้คนที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ การศึกษาเสียงรบกวนในวรรณกรรมกลับมองหาความผิดพลาด คาดไม่ถึง ผิดฝาผิดตัวที่มีเสียงและเสียงรบกวนเป็นสาเหตุสำคัญของปมขัดแย้งในเรื่องสั้น แนวทางการศึกษาแบบนี้มุ่งจะสร้างบทสนทนาเกี่ยวกับงานชิ้นอื่น ๆ ที่ศึกษาภาวะสมัยใหม่ในวรรณกรรมไทยยุคนี้

วรรณกรรมทศวรรษ 2460-2470 มักได้รับการศึกษาในฐานะวรรณกรรมที่ให้ข้อคิดทางศีลธรรมและแนวทางการใช้ชีวิตของคนในภาวะสมัยใหม่ เช่น สมิทท์ ถนอมศาสนะ (2558, น. 99-188) เสนอว่า ผู้อ่านหนังสืออ่านเล่นในนิตยสารมีเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงทศวรรษดังกล่าว ผู้อ่านส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง โดยเฉพาะข้าราชการทั้งฝ่ายปกครองและครูอาจารย์ ซึ่งสมิทท์เห็นว่า เนื้อหาของบันเทิงคดีในนิตยสารเหล่านี้ย่อมสอดคล้องกับโลกทัศน์ของผู้อ่านคือเสนอข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในโลกสมัยใหม่ในระบบทุนนิยม โดยเฉพาะหลักคุณธรรมที่เน้นการกระทำมากกว่าชาติกำเนิด และอุดมคติของความรักแบบโรแมนติกซึ่งให้ความสำคัญกับการแสวงหาความสุขของปัจเจก ข้อเสนอของสมิทท์สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องสั้นในงานวิจัยนี้ เช่น ผู้วิจัยพบว่า แม้ตัวละครในเรื่องสั้นบางเรื่องจะรู้สึกขำขันหรือล้อเลียนตัวละครอื่น แต่ก็ยังแฝงค่านิยมเรื่องการไม่ดูถูกผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นลูกอำใน “บ้านนอกเข้ากรุง” ที่แม้จะขบขันอินแต่ก็พยายามเข้าใจและชื่นชมความพยายามเรียนรู้และจินตนาการเสียงและภาพแบบใหม่ๆ ของอิน หรือใน “ดาราคู่ชีพ” ก็สะท้อนปัญหาการเหยียดผิวที่คลี่คลายในตอนท้ายด้วยโครงเรื่องย่อยของความรัก ซึ่งตรงกับที่สมิทท์ ถนอมศาสนะ (2558, น. 159-168) เสนอว่า นักเขียนไทยตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2470 ให้ความสำคัญกับคุณธรรมสมัยใหม่เรื่องการไม่ดูถูกผู้อื่น แต่ทั้งนี้ “เสียงรบกวนทางวัฒนธรรม” จากการสร้างความขบขันหรืออารมณ์โศกด้วยภาพเหมารวมของผู้คนก็ยังคงเข้มข้นอยู่มาก เช่น การแสดงความเดือดร้อนรำคาญต่อตัวละครไร้ชื่อ

ผู้มีเชื้อชาติ “เจ๊ก” และ “แขก” ใน “ยามชวय” หรือความสิ้นหวังเรื่องความรักข้ามเชื้อชาติในตอนจบของ “ดาราคู่ชีพ” รวมถึงความขบขันต่อคน “บ้านนอก” ใน “วิทยุทำเหตุ”

อาจกล่าวได้ว่า เรื่องสั้นส่วนใหญ่ที่มีเสียงและเสียงรบกวนเป็นประเด็นสำคัญในการสร้างปมขัดแย้งนั้น ไม่ค่อยมุ่งเสนอข้อคิดคุณธรรม หรือปรัชญาชีวิตโดยตรงมากนัก เพราะว่าปมขัดแย้งเกี่ยวกับเสียงรบกวนนั้นปรากฏในเรื่องสั้นแนวขบขันที่หักมุมเป็นส่วนใหญ่ มีบางเรื่องเท่านั้นที่เป็นเรื่องรักที่นำเสนอข้อคิดเกี่ยวกับชีวิตอย่างจริงจัง เช่น เรื่อง “ดาราคู่ชีพ” ถึงแม้ว่าเราสามารถจะวิเคราะห์ข้อคิดหรืออุดมการณ์จากเรื่องสั้นแนวขบขันได้ เช่น การวิพากษ์ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท หรือความซับซ้อนของชะตากรรมมนุษย์ แต่เรื่องสั้นเหล่านี้ก็ไม่ได้เจาะจงการตีแผ่ปัญหาหรือเสนอวิธีแก้ไขมากไปกว่าจะล้อเลียนเสียดสี เพื่อสร้างอารมณ์ขันเป็นหลักเท่านั้น ไกลรุ่ง อามระดิษ (2533, น. 259-261) จัดเรื่องสั้นในทศวรรษที่ศึกษานี้ให้อยู่ในยุค “ศรีกรุงและศัพทไทย (พ.ศ. 2453-2468)” และยุค “ไทยเขมร สารานุกรมและสุภาพบุรุษ (พ.ศ. 2468-2477)” ซึ่งไกลรุ่งเห็นว่าผู้เขียนในสองยุคนี้เป็นข้าราชการในระดับต้นไปจนถึงสามัญชนที่อ่านออกเขียนได้จากระบบการศึกษาภาคบังคับ งานเขียนของนักเขียนกลุ่มนี้จึงไม่สามารถเสียดสีทางการเมืองอย่างเข้มข้นเท่ากับนักเขียนที่เป็นข้าราชการระดับสูงในยุคก่อน แม้ว่าจะมีการกล่าวถึงปัญหาเรื่องภาวะสมัยใหม่ เช่น “ปัญหาที่เกิดจากการปรับระบบความรู้ให้ทันกับสิ่งประดิษฐ์วิทยาการสมัยใหม่” แต่ก็เป็นการนำปัญหามาแต่งบันเทิงคดีโดยตรงมากกว่าจะเป็นการวิพากษ์สังคม

การที่ปมขัดแย้งเกี่ยวกับเสียงและเสียงรบกวนในภาวะสมัยใหม่ ปรากฏมากในตลกร้ายแนวที่ไม่จริงจังนัก อย่างเรื่องสั้นแนวขบขัน หรือว่าแนวรักนี้ น่าจะเป็นเหตุให้การสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมผ่านเสียงและสิ่งแวดล้อมทางเสียง ได้รับการกล่าวถึงน้อยในการศึกษาวรรณกรรมไทย เพราะว่าการเขียนประวัติวรรณกรรมไทยในยุคนี้ที่ผ่านมามักจะมุ่งไปที่งานซึ่งนำเสนอประเด็นทางสังคมการเมืองที่เข้มข้น ที่น่าสนใจคือ การศึกษาวิพากษ์เรื่องแต่งร้อยแก้วสมัยรัชกาลที่ 5-รัชกาลที่ 7 ในระยะหลังนี้ มีการประยุกต์ใช้แนวคิดแบบหลังอาณานิคม มาอ่านทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของรูปแบบและปรัชญาของวรรณกรรมสมัยใหม่แบบตะวันตกกับร้อยแก้วไทยยุคแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อทักท้วงคำอธิบายและกรอบคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมและชาติแบบเดิมที่ส่งผลต่อการระบุต้นกำเนิดของนวนิยาย “แบบไทยแท้” ที่ “เป็นอิสระจากอิทธิพลตะวันตก” ในสมัยรัชกาลที่ 7 (Chittiphalangsri, 2014, pp. 207-240; ทักษิ์ เจริญเตียรณ, 2558, น. 66-103; วิชา กงกะนันท์, 2561, น. 223-294) หากต้องการจะมองวรรณกรรมในยุคเปลี่ยนผ่านที่สำคัญของความคิดและวัฒนธรรมไทยในยุคนี้ด้วยมุมมองที่ถูกละเอียดไป การประสานแนวทางของทฤษฎีสื่อเข้ามาก็น่าจะเป็นประโยชน์เช่นกัน เพราะความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสื่อ มักจะสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความคิดของผู้คนที่สามารถจะเชื่อมโยงกับปัญหาที่นักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์

สนใจ เช่นเรื่องสถานภาพทางเพศ อัตลักษณ์เชื้อชาติ ไปจนถึงความเป็นสมัยใหม่ของรูปแบบวรรณกรรมได้เช่นกัน

ที่น่าสนใจคือ วรรณกรรมและตัวบทที่นิยมนำมาศึกษาเสียงและเสียงรบกวนในกรณีศึกษาของชาติอื่น ก็มักเป็นบันทึกคดีที่เป็นเรื่องแต่ง หรือคดีชนที่เป็นเรื่องเล่าซึ่งมีลักษณะต่างจากวรรณกรรมที่เป็นการเมืองอันเข้มข้นและตรงไปตรงมาเช่นกัน เช่น ใน “Literary Acoustics” ชไวท์เฮาเซอร์ (Schweighauser, 2015, pp. 486-491) ยกตัวอย่างการวิเคราะห์สทสี่¹¹ จากนวนิยายเรื่อง *The age of wire and string* ของ Ben Marcus ซึ่งเขาจัดให้เป็นนวนิยายแนวทดลอง เพราะมีการสร้างศัพท์แสงและโลกในจินตนาการขึ้นใหม่ตลอดทั้งเรื่อง ส่วนใน *Haunted Media* ของสกอนซ์ (Sconce, 2000) ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการเขียนงานวิจัยเรื่อง “ลำนํ้าจากปรโลก” นั้น ข้อมูลส่วนใหญ่ล้วนเกี่ยวกับเรื่องผีและวิญญาณที่ปรากฏตัวผ่านสื่อ เช่น ภาพประหลาดที่ปรากฏในโทรทัศน์ หรือวิญญาณญาติที่เสียชีวิตที่เชื่อกันว่าสามารถติดต่อกับคนเป็นได้ผ่านทางคลื่นวิทยุ

แนวของวรรณกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางในการวิเคราะห์วรรณกรรมในฐานะ “เสียงรบกวนของวัฒนธรรม” ของชไวท์เฮาเซอร์ ที่ตัวบทวรรณกรรมไม่ได้นำเสนอภาพตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สื่อ หรือสิ่งแวดล้อมทางเสียงในโลกจริงได้เท่านั้น แต่กลับมีศักยภาพในการนำเสนอจินตนาการเรื่องเสียง ที่แม้จะไม่ได้เป็น “เสียงสะท้อน” ของโลกแห่งความเป็นจริง แต่ก็มีความรู้สึกนึกคิดและนึกฝันของผู้ประพันธ์ที่เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วรรณกรรมที่ล้อเลียน เสียดสี แหวกขนบ จึงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่จะมองหาและเงี่ยหูฟังจินตนาการดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปนี้เป็นเพียงข้อสังเกตจากวรรณกรรมจำนวนน้อย กลุ่มเดียวและในยุคสมัยที่เฉพาะเจาะจง รวมทั้งยังมีลักษณะเป็นการทดลองใช้ทฤษฎีและแนวทางศึกษาที่ยังไม่แพร่หลายมากนัก งานวิจัยนี้จึงขอจบลงด้วยข้อเสนอแนะว่า ควรมีการศึกษาเรื่องเสียงในวรรณกรรมไทยในรูปแบบ แนว บริบท และคำถามที่แตกต่างไปอีกในอนาคต เพราะอย่างน้อย ผลการศึกษาที่น่าจะแสดงให้เห็นความสำคัญและน่าสนใจของการอ่านวรรณกรรมด้วยเสียงแล้ว ว่ามีความหมายสำคัญและกักก้องยิ่งนัก แม้ว่าจะเป็นเพียง “เสียงรบกวน” ก็ตาม

¹¹ สทสี่ (intermediality) ในที่นี้ ใช้ความหมายตามนิยามของไกรวุฒิ จุลพงศธร (2564, น. xv) ว่า หมายถึง “กรอบความคิดเชิงทฤษฎี (theoretical framework) ที่มุ่งสำรวจองค์ความรู้ ตัวบท ความหมาย และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างสื่อสองสื่อขึ้นไป”

เอกสารอ้างอิง/References

- ใกล้รุ่ง อามระดิษ. (2533). *ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository.
- ไกรวุฒิ จุลพงศธร. (2564). *สุนทรียาสหสื่อ (The Intermedial Aesthetics)*. ใน *นันทนัย ประสานนาม (บรรณาธิการ). สุนทรียาสหสื่อ (น. xiv-xxxiii). ศยาม*.
- จิรวัดน์ แสงทอง. (2546). *ชีวิตประจำวันของชาวสยามในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2426-2475* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository.
- ทักษ์ เฉลิมเกียรติ. (2558). *เปิดพื้นที่อย่างใหม่ในทำเนียบวรรณกรรมไทย*. ใน *ไอลดา อรุณวงศ์ (บรรณาธิการบริหาร). อ่านจนแตก: วรรณกรรม ความทันสมัย และความเป็นไทย*. แปลโดย พงษ์เลิศ พงษ์นันทน์ (น. 66-103). อ่าน.
- ทิดคู่ย. (2471). *ยามชวย. ไทยเชชม, 5(6), 824-827*.
- ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. (2480). *โคลงกลอนของครูเทพ*. ไทยเชชม.
- ป.ชมะโชติ. (2474). *วิทยุทำเหตุ. ไทยเชชม, 8(6), 797-811*.
- พระเริงระงับไภย. (2465-2466). *อาศัยไฟฟ้า. เสนาศึกษาและแผ่วิทยาศาสตร์. 7(1), 132-135*.
- ภัทรนิษฐ์ เกียรติธนวิษณุ. (2565). *สยามไซไฟ: นิยายวิทยาศาสตร์และจินตนาการถึงโลกวิทยาศาสตร์ในสังคมไทย ทศวรรษ 2470-2520*. ใน *ทวีศักดิ์ เผือกสม (บรรณาธิการ). ท่องไปบนดวงดาว ก้าวลงบนดวงจันทร์: ประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์ในสังคมไทย (น. 263-279). มุลนิธิเพื่อการวิจัยสังคมเอเชีย*.
- มรกต. (2467). *รางวัลแข่งขัน. ไทยเชชม, 1(6), 871-880*.
- รณสิทธิพิชัย, หลวง. (2477). *กิจการของสำนักงานโฆษณาการ. บทบรรยายทางวิทยุกระจายเสียง, 2 กันยายน 2477*.
- рінฤทัย สัจจพันธ์. (2544). *วรรณกรรมปัจจุบัน (พิมพ์ครั้งที่ 13)*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันชนะ ทองคำเภา. (2555). *อย่ารำลึกถึงเราว่าเหล่าอันธพาล! พื้นที่คู่กับการเมืองของการนำเสนอภาพแทนตนเองผ่านอัตชีวประวัติในบันเทิงคดีจากลาดยาว*. *วรรณวิทัศน์, 12, 155-190*.
- วันชนะ ทองคำเภา. (2561). *ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของ "ผู้ชายพ่ายรัก" จากเพลงคู่เลิศ-ศรีสุดา*. *วรรณวิทัศน์, 18, 57-84*.

- วันชนะ ทองคำเกา. (2564). นำมาจากปรโลก: เสียงผี สื่ออิเล็กทรอนิกส์และภาวะสมัยใหม่ในเรื่องสั้นผีไทย (ทศวรรษ 2480-2510). ใน *นันทนัย ประสานนาม (บรรณาธิการ). สุนทรียาสหสือ* (น. 375-428). ศยาม.
- วิภา กงกะนันท์. (2561). *กำเนิดนวนิยายในประเทศไทย ประวัติวรรณคดีไทยสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ศิลปวัฒนธรรม. (30 กรกฎาคม 2563). ย้อนรอยกิจการ “โทรศัพท์” ไทย จากระบบ “ต่อสาย” สู่วิทยุโทรคมนาคม. *ศิลปวัฒนธรรม*. https://www.silpa-mag.com/history/article_53276
- สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2565 จาก <http://nbt1.prd.go.th/derivate.html>
- ส่ง เทภาสิต. (2470). น้ำเสียง. *ไทยเชชม*. 4(5), 721-724.
- ส่ง เทภาสิต. (2539). *น้ำใจของนรา*. ใน *ปรีดา ข้าวบ่อ (บรรณาธิการบริหาร). ในหัวรัก : เรื่องรักของ 10 นักประพันธ์เอก* (น. 11-33). มิ่งมิตร.
- สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ. (2558). *การเปลี่ยนแปลงทางความคิดของชนชั้นกลางไทยกับ “เรื่องอ่านเล่น” ไทยสมัยใหม่ ทศวรรษ 2460 - ทศวรรษ 2480* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository.
- สยามพิมพ์การ: *ประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย*. (2549). มติชน.
- สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2563). *สยามเอนเตลแมน*. มติชน.
- สุदारตน์ เสรีวัฒน์. (2520). *วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository.
- สุพรรณิ วราทร. (2519). *ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย*. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุมาลี วีระวงศ์ (บรรณาธิการ). (2547) *ร้อยแก้วแนวใหม่ของไทย พ.ศ. 2417-2443* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศยาม.
- ห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ. (ม.ป.ป.). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2565 จาก <https://vajirayana.org/บทละครเรื่องรามเกียรติ์>.
- อนุทตวาทิ, พระยา. (2459). วิทยุโทรศัพท์. *สมุทรสาร*, 3(16), 35-41.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2531). *ความเปลี่ยนแปลงของสำนักทางประวัติศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ถึง พ.ศ. 2475* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository.
- อากาศดำเกิง รพีพัฒน์, หม่อมเจ้า. (2472). *ดาราคุชีพ*. *ไทยเชชม*. 6(7), 905-920.

- อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู. (2560). จาก "โซ๊ด" สู่ "สะวิง": อัดตงคตนิยมกับการเมืองของการแปลทางวัฒนธรรมในประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่. *รัฐศาสตร์สาร*. 38(2), 73-130.
- เอมอร นิรัฎราช. (2521). *ทัศนะทางสังคมในนวนิยายไทยสมัยรัชกาลที่ 7* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository.
- Anderson, B. R. O. (1985). *In the mirror: literature and politics in Siam in the American era* (R. C. Mendiones, Trans). Duang Kamol.
- Barmé, S. (2002). *Woman, man, Bangkok: Love, sex, and popular culture in Thailand*. Rowman & Littlefield.
- Chittiphalangsri, P. (2014). The emerging literariness: translation, dynamic canonicity and the problematic verisimilitude in early Thai prose fictions In U. S.-p. Kwan & L. W.-c. Wong (Eds.), *Translation and Global Asia: Relocating Networks of Cultural Production* (pp. 207-240). Chinese University Press.
- Connor, S. (2004). Sound and the self. In M. M. Smith (Ed.), *Hearing history: a reader* (pp. 54-66). University of Georgia Press.
- Halliday, S. (2015). *Sonic modernity: representing sound in literature, culture and the arts*. Edinburgh University Press.
- Haukamp, I., Hoene, C., & Smith, M. D. (2023). *Asian sound cultures: voice noise sound technology*. Routledge.
- Hendy, D. (2014). *Noise: a human history of sound & listening*. Profile Books.
- LaBelle, B. (2010). *Acoustic territories: sound culture and everyday life*. Continuum.
- Mansell, J. G. (2020). Noise. In A. Snaith (Ed.), *Sound and literature* (pp. 154-169). Cambridge University Press.
- Platt, M. (2019). How does Thailand sound? In N. Porath (Ed.), *Hearing Southeast Asia: sound of hierarchy and power in context* (pp. 367-381). NIAS Press.
- Schafer, R. M. (2004). Soundscapes and earwitnesses. In M. M. Smith (Ed.), *Hearing history: a reader* (pp. 3-9). University of Georgia Press.
- Schweighauser, P. (2015). Literary Acoustics. In G. Rippl (Ed.), *Handbook of Intermediality: Literature - Image - Sound - Music* (pp. 475-493). De Gruyter.
- Sconce, J. (2000). *Haunted media: electronic presence from telegraphy to television*. Duke University Press.

- Subrahmanyam, A. (2013). *Reinventing Siam: Ideas and Culture in Thailand, 1920-1944* [Doctoral dissertation]. University of California.
- Tausig, B. (2019). *Bangkok is ringing: sound protest and constraint*. Oxford University Press.
- Thompson, E. A. (2004). *The soundscape of modernity: architectural acoustics and the culture of listening in America, 1900-1933*. MIT Press.
- Tongkhampao, W. (2019). *Representing nakleng: modernity, media and masculinities in Thailand (1948-2018)* [Doctoral dissertation]. Monash University.